

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Barbora Navrátilová

**Role afroamerických žen v hnutí za
občanská práva v první polovině 60. let
20. století v Mississippi:
Fannie Lou Hamerová**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Barbora Navrátilová**

Vedoucí práce: **Mgr. Jana Sehnálková**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

NAVRÁTILOVÁ, Barbora. *Role afroamerických žen v hnutí za občanská práva v první polovině 60. let 20. století v Mississippi: Fannie Lou Hamerová*. Praha, 2017. 51 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jana Sehnálková.

Abstrakt

Bakalářská práce „Role afroamerických žen v hnutí za občanská práva v první polovině 60. let 20. století v Mississippi: Fannie Lou Hamerová“ se zabývá postavením afroamerických žen na počátku 60. let, kdy se myšlenky hnutí za občanská práva poprvé dostaly do prostředí afroamerické komunity žijící v izolovaném státě Mississippi. Studie využívá biografickou metodu jako sondu do této uzavřené společnosti, jejíž hlavním objektem je Fannie Lou Hamerová, jedna z místních aktivistek, která navzdory rasistickým útokům, genderové a třídní diskriminaci prokázala svou odvahu a vůdčí schopnosti a stala se mluvčí nejen Svobodné demokratické strany Mississippi, ale také samotného hnutí za občanská práva. Případová studie zkoumá na základě zkušeností Fannie Lou Hamerové, jakým způsobem se afroamerické ženy do hnutí za občanská práva zapojovaly a jaké překážky musely jako aktivistky dennodenně překonávat. První část práce se věnuje obecněji prvotním vlnám aktivismu ve státě Mississippi a taktikám, které místní lídři využívali k mobilizaci venkovských Afroameričanů. Kromě analýzy role žen na místní úrovni se práce věnuje také problematice rasové, genderové a třídní diskriminace. Druhá kapitola zkoumá, jaký vliv měly tyto překážky na konkrétní osobu Fannie Lou Hamerovou. Následně se kapitola zabývá rolí Fannie Lou Hamerové jako mluvčí hnutí za občanská práva. Bakalářská práce došla k závěru, že společenská diskriminace, nedostatek vzdělání či rasistické útoky způsobily, že většina afroamerických žen se do hnutí za občanská práva zapojila pouze na místní úrovni. Existovaly však i výjimky, které se nenechaly těmito podmínkami zastavit. Jednou z nich byla Fannie Lou Hamerová.

Abstract

The bachelor's thesis “The Role of African American Women in the Civil Rights Movement in Mississippi in the 1960s: Fannie Lou Hamer” deals with the status of African American women in the early 1960s, when the ideas of the Civil Rights

Movement started to slowly penetrate the isolated state of Mississippi. The study uses the biographical method as a probe into this closed society. The object of this probe is Fannie Lou Hamer, one of the local activists who despite racist attacks and gender and class discrimination demonstrated her courage and leadership skills and became the spokesperson not only of the Mississippi Free Democratic Party, but also of the Civil Rights Movement itself. The case study on Fannie Lou Hamer examines how African American women were involved in the Civil Rights Movement and what obstacles they had to overcome as activists on a daily basis. The first part of the thesis focuses generally on the early waves of activism in Mississippi and on the tactics that local leaders used to mobilize local African Americans. Besides the analysis of the role of African American women in grassroots activities, the thesis also addresses the racial, gender and class discrimination. The second chapter examines the impact of these obstacles on one African American woman – Fannie Lou Hamer. Subsequently, the chapter deals with the role of Fannie Lou Hamer as the spokesperson of the Civil Rights Movement. The bachelor's thesis concludes that social discrimination, lack of education, or racist attacks forced majority of the African American women to engage only on the grassroot level. However, there were exceptional women who did not let themselves be stopped by these obstacles. One of them was Fannie Lou Hamer.

Klíčová slova

Afroameričané, hnutí za občanská práva, 60. léta 20. století, Mississippi, Fannie Lou Hamer, rasová, genderová a třídní diskriminace, volební právo;

Keywords

African Americans, Civil Rights Movement, 1960's, Mississippi, Fannie Lou Hamer, race, gender and class discrimination, right to vote;

Rozsah práce: 83 137 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Barbora Navrátilová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Janě Sehnákové za veškeré nápady, připomínky a rady, které mi při psaní této práce velmi pomohly. Dále bych chtěla poděkovat své mamince, Aničce a Elišce za jejich psychickou podporu.

Institut mezinárodních studií
Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Barbora Navrátilová

E-mail:

navratilovabarca@gmail.com

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

Zimní semestr 2015

Semestr a školní rok ukončení práce:

Letní semestr 2017

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Vedoucí práce:

Mgr. Jana Sehnálková

Název práce:

Role afroamerických žen v hnutí za občanská práva v první polovině 60. let 20. století v Mississippi: Fannie Lou Hamerová

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Práce se věnuje roli afroamerických žen v hnutí za občanská práva v první polovině 60. let 20. století ve státě Mississippi. Hlavním objektem výzkumu je jedna z místních aktivistek - Fannie Lou Hamerová. Studium jejího života má poskytnout náhled na roli afroamerických žen v hnutí za občanská práva, stejně tak jako na překážky, kterým se musely tyto ženy postavit. Cílem práce je zjistit, jestli předsudky a fyzické překážky nutily afroamerické ženy zapojit se do hnutí za občanská práva pouze na místní úrovni nebo jestli mohly Afroameričanky zastávat i pozice ve vedení občanských organizací a celého hnutí.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

V průběhu výzkumu byl zúžen tematický rozsah této bakalářské práce. Původně si tato studie kladla za cíl zmapovat postavení a roli žen v hnutí za občanská práva Afroameričanů v 60. letech 20. století. Nejprve došlo ke specifikaci teritoriální a výzkum byl zaměřen pouze na stát Mississippi. Následně byla práce zúžena na případovou studii zabývající se pouze osobou Fannie Lou Hamerové. Veškeré úpravy byly provedeny z důvodu zúžení a přehlednosti daného tématu a možnosti lepšího využití biografické metody. V návaznosti na tyto změny byl upraven jak název práce, tak její struktura.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

Biografická metoda

Rozbor literatury

1. Hnutí za občanská práva v Mississippi na počátku 60. let 20. století

1.1 Aktivismus na místní úrovni

1.2 Druhořadé postavení jako důvod pro zapojení žen na místní úrovni

1.3 Ženy jako komunitní lídryně

2. Fannie Lou Hamerová

2.1 Vliv matky na osobnost Fannie Lou Hamerové

2.2 Víra a vzdělání

2.3 První kontakt s hnutím za občanská práva

2.4 Fannie Lou jako komunitní lídryně

2.5 Následky konání Fannie Lou

2.5.1 Winona

2.6 Fannie Lou jako mluvčí hnutí za občanská práva

2.6.1 Projevy a kázání Fannie Lou

2.6.1.1 Gospelové písně jako důležitý prvek projevů Fannie Lou

2.6.1.2 Projev Fannie Lou na celonárodním sjezdu Demokratické strany

2.7 Aktivismus Fannie Lou v druhé polovině 60. a v 70. letech

Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

- Adams Gray, Victoria. "Interview with Victoria Gray Adams." *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/02870x510> (staženo 15. 1. 2017).
- Barnett, Bernice McNair. "Invisible Southern Black Women Leaders in the Civil Rights Movement: The Triple Constraints of Gender, Race, and Class." *Gender & Society* 7, č. 2 (June 1993): 162-182. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/089124393007002002> (staženo 12. 12. 2016).
- Blackwell, Unita. "Interview with Unita Blackwell." *Eyes on the Prize*, 7. 5. 1986. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/cr56n296r> (staženo 14. 1. 2017).
- Drulák, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008.
- Evans, Sara. *Born for Liberty: A History of Women in America*. New York: Free Press, 1991.
- "Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee." YouTube video, délka 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).
- Hamilton, Robin. "This Little Light of Mine: The Legacy of Fannie Lou Hamer." interview vedla Michelle Martin. *The Library of Congress*, 5. 5. 2015. http://www.loc.gov/today/cyberlc/feature_wdesc.php?rec=7049 (staženo 16. 1. 2017).
- Hamlet, Jenice. "Fannie Lou Hamer: The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement." *Journal of Black Studies* 26, č. 5 (1996): 560-576. <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/002193479602600503> (staženo 21. 12. 2016).
- Lee, Chana Kai. *For Freedom's Sake: The Life of Fannie Lou Hamer*. Urbana: University of Illinois Press, 1999.
- McAdam, Doug. *Freedom Summer*. Oxford: Oxford University Press, 1988.
- Moses, Bob. "Interview with Bob Moses." *Eyes on the Prize*, 19. 5. 1986. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/f4752j48z> (staženo 12. 3. 2017).
- Payne, Charles. *I've Got the Light of Freedom: The Organizing Tradition and the Mississippi Freedom Struggle*. London: University of California Press, 2007.
- Robnett, Belinda. "Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee: Ideology, Organizational Structure, and Leadership." in *Gender and the Civil Rights Movement*, ed. Peter Ling a Sharon Monteith, 131-168. New Brunswick: Rutgers University Press, 2004.
- Robnett, Belinda. "African American Women in the Civil Rights Movement, 1954-1965: Gender, Leadership, and Micromobilization." *American Journal of Sociology* 101, č. 6 (1996): 1661-1693. <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/chwe/ps269/robnett.pdf> (staženo 10. 2. 2017).
- Tuck, Stephen. *We Ain't What We Ought To Be: The Black Freedom Struggle, From Emancipation To Obama*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2010.
- Watkins, Hollis. "Interview with Hollis Watkins." *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/c821gm479> (staženo 13. 1. 2017).

Podpis studenta a datum Barbora Navrátilová		
Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce Mgr. Jana Sehnálková		
Vedoucí bakalářského semináře PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.		
Garant oboru Doc. PhDr. Jiří Vykoukal, CSc.		

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM	3
PROHLÁŠENÍ	5
PODĚKOVÁNÍ	6
OBSAH	1
ÚVOD	2
<i>Biografická metoda</i>	4
<i>Prameny a literatura</i>	5
1. Hnutí za občanská práva v Mississippi na počátku 60. let 20. století...	8
1.1 <i>Aktivismus na místní úrovni</i>	10
1.2 <i>Druhořadé postavení jako důvod pro zapojení žen na místní úrovni</i>	14
1.3 <i>Ženy jako komunitní lídryně</i>	17
2. FANNIE LOU HAMEROVÁ	18
2.1 <i>Vliv matky na osobnost Fannie Lou</i>	19
2.2 <i>Víra a vzdělání</i>	20
2.3 <i>První kontakt s hnutím za občanská práva</i>	21
2.4 <i>Fannie Lou jako komunitní lídryně</i>	22
2.5 <i>Následky konání Fannie Lou</i>	23
2.5.1 <i>Winona</i>	25
2.6 <i>Fannie Lou jako mluvčí hnutí za občanská práva</i>	28
2.6.1 <i>Projevy a kázání Fannie Lou</i>	29
2.6.1.1 <i>Gospelové písně jako důležitý prvek projevů Fannie Lou</i>	31
2.6.1.2 <i>Projev Fannie Lou na celonárodním sjezdu Demokratické strany</i>	32
2.7 <i>Aktivismus Fannie Lou v druhé polovině 60. a v 70. letech</i>	36
ZÁVĚR	39
SUMMARY	41
POUŽITÁ LITERATURA	43
<i>Prameny</i>	43
<i>Literatura</i>	44
SEZNAM PŘÍLOH	46
PŘÍLOHY	47

Úvod

Ve své bakalářské práci se věnuji roli afroamerických žen v hnutí za občanská práva v první polovině 60. let 20. století. Hlavním objektem výzkumu je jedna z aktivistek - Fannie Lou Hamerová. Studium jejího života má za cíl poskytnout náhled na postavení a roli afroamerických žen jak v americké společnosti, tak v samotném hnutí za občanská práva.

Fannie Lou Hamerová vyrůstala v malém městečce Ruleville v Mississippi, kde se jako ostatní Afroameričané musela již od útlého dětství vypořádávat s chudobou, diskriminací, nedostatkem vzdělání, lékařské péče a násilím páchaným místními rasisty. Kvůli těmto překážkám a izolovanosti místní společnosti se vůbec poprvé s myšlenkami hnutí za občanská práva seznámila až v roce 1962. Jako již 44letá žena tak nespadala do cílové skupiny Studentského koordinačního výboru nenásilného odporu, který se od počátku 60. let v Mississippi nejvíce angažoval. I přesto si však k aktivitám spojeným s hnutím našla cestu a záhy se stala jeho důležitou součástí. V roce 1964 se dokonce stala jednou ze zakladatelek vůbec první politické strany (Svobodná demokratická strana Mississippi), která umožňovala členství Afroameričanům, a proto se prezentovala jako jediná strana zastupující všechny občany státu Mississippi, tedy i Afroameričany.

Hlavním cílem práce je odpovědět na otázku, jakým způsobem se afroamerické ženy zapojovaly v první polovině 60. let 20. století do hnutí za občanská práva ve státě Mississippi a zda bylo možné překonat společenské překážky, které v té době odsunovaly afroamerické ženy na nejnižší stupeň společenského žebříčku. Hypotéza předpokládá, že společenská hierarchie a další překážky bránily afroamerickým ženám v získání vyšších postů v rámci občanských organizací a umožňovaly jim věnovat se pouze aktivismu na místní úrovni.

Důvodů pro výběr tohoto tématu je několik. Zaprvé práce nabízí odlišný pohled na hnutí za občanská práva. Zatímco většina zdrojů se zabývá předními osobnostmi jako byli například Martin Luther King nebo Malcolm X¹, v této práci jsem si jako objekt výzkumu zvolila pro veřejnost neznámou postavu Fannie Lou Hamerové. Tento výběr

¹ Mezi zmiňovanou literaturu patří například Philips, Donald T. *Martin Luther King, Jr. On Leadership*. New York: Warner Books, 1999; Witherspoon, Wm. Roger. *Martin Luther King, Jr.: To the Mountaintop*. Garden City: Doubleday & Co., Inc., 1985; King, Coretta Scott. *My Life with Martin Luther King, Jr.* New York: Holt, Rinehart & Winston, Inc., 1969; X, Malcolm and Alex Haley. *The autobiography of Malcolm X*. London: Penguin Books, 2007; Marable, Manning. *Malcolm X: The Life in Reinvention*. New York: Viking, 2011 a další.

poskytuje čtenáři jiný náhled na hnutí za občanská práva Afroameričanů. Zabývá se totiž tzv. *bottom-up* přístupem. Důvody, proč má smysl zabývat se tímto přístupem, se dají vyjádřit dvěma citáty Elly Bakerové, zakladatelky Studentského koordinačního výboru nenásilného odporu. Ta prohlásila, že „silní lidé nepotřebují silné lídry...“ a že „právě hnutí samotné vytvořilo Martina [Luthera Kinga, pozn. aut.] než že by Martin vytvořil hnutí“.² Z logiky těchto citátů vyplývá, že je třeba se zabývat tím, kdo samotné hnutí tvořil a nejen tím, kdo ho vedl. Tento *bottom-up* přístup odráží i stále celkem nový trend studia tzv. „neopěvovaných hrdinek“ (žen zapojených do hnutí za občanská práva na místní úrovni), kterým se američtí sociologové a historikové zabývají teprve od přelomu 80. a 90. let 20. století.³ V českém prostředí toto téma však zatím není vůbec zpracované, což se mimo jiné stalo jedním z důvodů, proč jsem si toto téma vybrala.

Práci jsem rozdělila do dvou hlavních kapitol. První kapitola se zabývá obecně společenskou situací v Mississippi v první polovině 60. let 20. století. Analyzuje hierarchii tehdejší společnosti a nebezpečí spojené se snahou tuto pevně danou strukturu narušit. Zároveň se věnuje prvotním aktivitám spojeným s hnutím za občanská práva v této oblasti a zkoumá, jakou roli v těchto aktivitách hrály místní afroamerické ženy. Následně se první kapitola zabývá společenskými překážkami, které tyto ženy musely překonávat. Šlo především o různé projevy násilí a diskriminace, které byly motivovány jak rasovými, tak genderovými a třídními stereotypy a předsudky.

Druhá kapitola je koncipovaná jako případová studie jedné z těchto aktivních afroamerických žen Fannie Lou Hamerové. Ta se během svého života několikrát pokusila zmiňované společenské překážky překonat ve snaze narušit místní nadvládu bělošské populace a dosáhnout rovnosti mezi bělochy a černochoy. Pro lepší zasazení do kontextu a pochopení motivace Fannie Lou Hamerové se tato kapitola věnuje nejprve jejímu dětství, výchově a prvním zkušenostem s místním rasismem. Následně analyzuje její roli v místním mobilizačním procesu. Značná část kapitoly je věnovaná její funkci mluvčí nejen Svobodné demokratické strany Mississippi, ale později i celého hnutí za občanská práva.

² Ella Baker, “Oral History/Interview, Ella Baker, 1968,” interview vedl John Britton. *The Civil Rights Documentary Project, 1968*, 19. 6. 1968.

³ Belinda Robnett, “African American Women in the Civil Rights Movement, 1954-1965: Gender, Leadership, and Micromobilization,” *American Journal of Sociology* 101, č. 6 (1996): 1661-1663. <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/chwe/ps269/robnett.pdf> (staženo 10. 2. 2017).

Biografická metoda

Biografická metoda, kterou se v rámci práce inspiroji, patří v oblasti sociologie a historiografie k často využívaným. V tomto případě se jedná o biografickou metodu individuální. Jejím primárním cílem v rámci historického výzkumu je pochopení obecně platných historických a společenských fenoménů na příkladu konkrétního životního příběhu dané osoby.⁴ Mezi průkopníky této metody v sociálních vědách patří představitelé tzv. chicagské sociologické školy William I. Thomas a Florian Znaniecki⁵, kteří svůj výzkum ve 20. letech minulého století postavili na osobní korespondenci mezi polskými emigranty a jejich rodinami. Díky biografickému přístupu založenému na těchto dopisech se autorům podařilo charakterizovat polskou přistěhovaleckou skupinu žijící ve Spojených státech amerických. K největšímu rozmachu biografické metody došlo však až v 80. letech 20. století, kdy se s rozvojem společenských věd biografie stala jednou z nejvyužívanějších metod především sociologů, antropologů, etnologů a historiků.⁶

V rámci této práce slouží biografická metoda jako individuální sonda do americké společnosti rozdělené na základě rasové, genderové a třídní diskriminace. Tato studie má napomoci porozumět zmiňované společenské diversifikaci a vzájemným vztahům mezi jednotlivými skupinami – bělochy a černochoy, muži a ženami.⁷ Práce se zaměřuje na postavení afroamerických žen v americké společnosti v první polovině 60. let 20. století ve státě Mississippi. Subjektem výzkumu, a tedy i biografické metody, se stala jedna z místních afroamerických aktivistek působících v hnutí za občanská práva – Fannie Lou Hamerová.

Pohled na společenskou situaci skrze osobní perspektivu se v této práci jeví velmi přínosným. Nabízí přímý náhled do mississippské společnosti, která byla v první polovině 60. let okolnímu světu uzavřená. Osobní svědectví proto poskytují jedinečnou možnost, jak jednotlivé aspekty tehdejší společnosti pochopit. Zároveň biografická metoda umožňuje pohled na danou problematiku z nové perspektivy a obohacuje výzkum o nové zdroje, kterým se jiné metodologie nevěnují.

⁴ Miroslav Hroch, *Úvod do studia dějepisu: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty pedagogických a filozofických fakult studijního oboru učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů – dějepis*, (Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985), 246.

⁵ Petr Drulák, *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, (Praha: Portál, 2008), 177-178.

⁶ *Ibid.*, 177-178.

⁷ Jiří Zounek a Michal Šimáně, *Úvod do studia dějin pedagogiky a školství: kapitoly z metodologie historicko-pedagogického výzkumu*, (Brno: Masarykova univerzita, 2014), 56-57.

Biografická metoda však skýtá také mnohá úskalí. Mezi hlavní rizika patří nedostupnost primárních zdrojů a jejich subjektivita.⁸ Ve snaze vyvarovat se subjektivnímu pohledu na danou problematiku využívá tato práce výpovědi většího okruhu osob a nestaví svůj výzkum pouze na svědectví zkoumaného subjektu. Seznam pramenů proto obsahuje rozhovory nejen s Fannie Lou Hamerovou, ale také s jejími spolupracovníky, a to jak bělochy, tak černochoy, ženami i muži. Tato diverzifikace zdrojů by měla minimalizovat subjektivitu jednotlivých zdrojů a dosáhnout tak dostatečné solidnosti výzkumu. Množství rozdílných zdrojů mimo jiné napomáhá ověřit důvěryhodnost jednotlivých získaných dat. V rámci analýzy těchto rozhovorů využívá tato práce částečně také metody orální historie.

Cílem této práce není zobecnění postavení žen na základě případové studie. Naopak, práce vychází z obecného fenoménu diskriminace a druhořadého postavení afroamerických žen a potvrzuje ho životním příběhem Fannie Lou Hamerové. Poukazuje na překážky, které musely afroamerické ženy v rámci působení v hnutí za občanská práva, ale i v běžném životě, překonávat. Zaměření výzkumu na konkrétní osobu poskytuje proto nejen ojedinělý pohled na daný fenomén, ale zároveň dotváří komplexní pohled na životní situaci a postavení afroamerických žen v hnutí za občanská práva Afroameričanů v první polovině 60. let 20. století.

Prameny a literatura

Tato práce využívá jak pramenů, tak i literatury. Ve většině případů se jedná o cizojazyčné (anglické) zdroje, jelikož vybrané téma není doposud v české literatuře zpracováno. Většinu použitých citací jsem přeložila, avšak v některých případech jsem zanechala originální znění. Domnívám se totiž, že překlad těchto citací by ochudil daný výrok o jeho autentičnost a výpovědní hodnotu. Jako zdroj českých ekvivalentů pro názvy jednotlivých institucí a organizací posloužila publikace *Dějiny Spojených států amerických*⁹. Autorkou českého překladu této knihy je Alena Faltýsková.

Z důvodu využití biografické metody převážnou část pramenů tvoří rozhovory s aktivisty zapojenými do hnutí za občanská práva v 60. letech v Mississippi. Patří mezi ně například Victoria Grayová, Ella Bakerová, Unita Blackwellová, Fannie Lou Hamerová, Lawrence Guyot, Bob Moses, Joseph Rauh a Hollis Watkins. Hlavní

⁸ Drulák, *Jak zkoumat politiku*, 199-178.

⁹ Tindall, George Brown a David E. Shi. *Dějiny Spojených států amerických*. Překlad Alena Faltýsková. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

platformou těchto rozhovorů se stal projekt *Eyes on the Prize*¹⁰, který vznikl jako několikadílňý dokument pro televizní stanici PBS (Public Broadcasting Service) na přelomu 80. a 90. let. Jeho hlavním tématem je boj Afroameričanů za občanská práva. Vedle dobových záběrů využívá i rozhovorů, které byly pro tento projekt v 70. a 80. letech s místními aktivisty natočeny. Dále práce využívá pramenů tzv. orální historie. Tento pojem se odvolává na několik projektů různých amerických muzeí, univerzit a dalších institucí, které ke svým výzkumům využívají především rozhovorů. Práce čerpá především ze zdrojů *The Civil Rights Documentary Project 1968*¹¹ a *University of Southern Mississippi, Center for Oral History*¹². Dalšími primárními zdroji se staly rozhovory s autory biografických prací týkajících se osoby Fannie Lou Hamerové, mezi které patří například Robin Hamiltonová, novinářka, spisovatelka, producentka a autorka biografického dokumentárního filmu *This Little Light of Mine: The Legacy of Fannie Lou Hamer*¹³, a Kay Millsová, oceňovaná novinářka a spisovatelka specializující se na hnutí za občanská práva Afroameričanů a postavení žen v tomto hnutí, autorka publikace *This Little Light of Mine*¹⁴. Rozhovory s těmito autorkami byly natočeny u příležitosti uveřejnění jejich děl. Velmi přínosnými se staly také dobové televizní a rozhlasové záznamy, které zachytily nejen tehdejší atmosféru v místní společnosti, ale také osobnost samotné Fannie Lou Hamerové.

V rámci literatury se hlavní oporou této práce staly odborné články socioložek Bernice McNair Barnettové¹⁵ a Belindy Robnettové¹⁶. Obě tyto autorky působí jako profesorky na uznávaných amerických univerzitách. Ve svých výzkumech se věnují především rasové a genderové problematice v rámci americké společnosti 20. století. Jejich výzkum mi napomohl lépe strukturovat celou práci a poskytl mi přínosný náhled na složení americké společnosti 20. století a zapojení Afroameričanek do hnutí

¹⁰ Washington University Digital Gateway, "Eyes on the Prize Interviews," <http://digital.wustl.edu/eyesontheprize/index.html> (staženo 10. 11. 2016).

¹¹ Veterans of the Civil Rights Movement, "The Civil Rights Documentary Project, 1968," <http://www.crmvet.org/nars/baker68.htm> (staženo 22. 11. 2016).

¹² University of Southern Mississippi, Center for Oral History and Cultural Heritage, "Digital Collections," <http://digilib.usm.edu/cdm/landingpage/collection/coh> (23. 2. 2017).

¹³ Robin Hamilton, "This Little Light of Mine: The Legacy of Fannie Lou Hamer," interview vedla Michelle Martin. *The Library of Congress*, 5. 5. 2015.

¹⁴ Kay Mills, "This Little Light of Mine," interview vedl Brian Lamb. *C-Span*, 18. 2. 1993. <https://www.c-span.org/video/?38281-1/little-light-mine> (staženo 18. 1. 2017).

¹⁵ Bernice McNair Barnett, "Invisible Southern Black Women Leaders in the Civil Rights Movement: The Triple Constraints of Gender, Race, and Class," *Gender & Society* 7, č. 2 (June 1993) <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/089124393007002002> (staženo 12. 12. 2016).

¹⁶ Belinda Robnett, "African American Women in the Civil Rights Movement, 1954-1965: Gender, Leadership, and Micromobilization," *American Journal of Sociology* 101, č. 6 (1996) <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/chwe/ps269/robbett.pdf> (staženo 10. 2. 2017).

za občanská práva. Velkým přínosem pro tuto práci je i biografie *For Freedom's Sake: The Life of Fannie Lou Hamer*¹⁷, jejíž autorkou je Chana Kai Leeová, uznávaná spisovatelka a profesorka působící na University of Georgia. Tato publikace se stala mimo jiné klíčovou pro pochopení motivace, která vedla Fannie Lou Hamerovou k zapojení do hnutí za občanská práva a k jejím následným činům. Naopak díla profesorů Charlese Payna¹⁸, Stephena Tucka¹⁹ a Douga McAdama²⁰ poskytla komplexní pohled na aktivity spojené s hnutím za občanská práva ve státě Mississippi.

¹⁷ Chana Kai Lee, *For Freedom's Sake: The Life of Fannie Lou Hamer*, (Urbana: University of Illinois Press, 1999).

¹⁸ Charles Payne, *I've Got the Light of Freedom: The Organizing Tradition and the Mississippi Freedom Struggle*, (London: University of California Press, 2007).

¹⁹ Stephen Tuck, *We Ain't What We Ought To Be: The Black Freedom Struggle, From Emancipation To Obama*. Cambridge, (Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2010).

²⁰ Doug McAdam, *Freedom Summer*. (Oxford: Oxford University Press, 1988).

1. Hnutí za občanská práva v Mississippi na počátku 60. let 20. století

Martin Luther King, Philip A. Randolph nebo později Malcolm X – jejich činy, charisma a myšlenky zajistily těmto mužům v 50. a 60. letech 20. století pozornost nejen celostátních médií, ale i tehdejších politiků a široké veřejnosti, díky čemuž jsou dnes považováni za hlavní představitele boje za zrušení segregace a diskriminace Afroameričanů ve Spojených státech amerických. V 60. letech však jejich sláva zdaleka nedosahovala takové míry, především pak ve státech amerického Jihu, mezi které patří také Mississippi. Jedním z důvodů, proč se hnutí a jeho představitelé v Mississippi nedočkali takové podpory, byla především tíživá situace místních obyvatel. Podle Victorie Adams Grayové, jedné z místních afroamerických aktivistek, vytvořila vysoká míra chudoby, izolovanosti a rasismu z Mississippi policejní stát s „uzavřenou společností.“²¹ Místní zákonodárci a policisté obcházeli platnost práv garantovaných Ústavou Spojených států amerických a odpírali místním Afroameričanům jejich občanská práva a účast na politickém vedení státu skrze lokální zákony, testy gramotnosti či nepřiměřené zdanění. Mnoho místních Afroameričanů proto ani nevědělo, že mají například právo volit či být zvolen.²²

Izolovanost místních obyvatel od dění v okolních státech a nedostatek informací, které do Mississippi pronikly, bránily v rozvoji aktivitám spojeným s hnutím za občanská práva. Hranice tohoto státu představovaly propast mezi nejchudšími venkovskými Afroameričany amerického Jihu a formálním vedením hnutí za občanská práva. Unita Blackwellová, jedna z předních aktivistek působících v 60. letech v Mississippi, tuto skutečnost potvrdila. Během rozhovoru pro projekt *Eyes on the Prize* uvedla, že se poprvé o právu Afroameričanů volit dozvěděla až v roce 1961, kdy do Mississippi dorazili první tzv. Jezdci svobody (Freedom Riders), tedy téměř sto let poté, co byla Afroameričanům garantována stejná práva jako bělochům.²³

K tomu, aby hnutí za občanská práva získalo masovou podporu i řadových Afroameričanů žijících na americkém Jihu, bylo mimo jiné třeba narušit zmiňovanou

²¹ Victoria Adams Gray, “Interview with Victoria Gray Adams,” *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985, <http://repository.wustl.edu/concern/videos/02870x510> (staženo 15. 1. 2017).

²² Stephen Tuck, *We Ain't What We Ought To Be: The Black Freedom Struggle, From Emancipation To Obama*. Cambridge, (Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2010), 298.

²³ Unita Blackwell, “Interview with Unita Blackwell,” *Eyes on the Prize*, 7. 5. 1986, <http://repository.wustl.edu/concern/videos/cr56n296r> (staženo 14. 1. 2017).

izolovanost občanů Mississippi a přinést myšlenku hnutí i mezi obyčejné venkovské Afroameričany. To bylo však na přelomu 50. a 60. let stále velmi obtížné. Jakýkoliv pokus o změnu dosavadního uspořádání mississippijské společnosti byl takřka nemyslitelný. Členové organizací jako byly Ku Klux Klan, Rada bílých občanů, Výbor suverenity státu Mississippi (Mississippi State Sovereignty Commission), ale i místní šerifové a policisté dělali vše pro to, aby zabránili aktivistům proniknout na jejich území a měnit zaběhnuté rozdělení společnosti na privilegované bělochy a druhořadé Afroameričany. Ze strany těchto organizací a institucí často docházelo k různým útokům, zavražďování, obtěžování, dokonce i k výhrůžkám smrti. Mezi obvyklé praktiky patřilo i neodůvodněné zatýkání nebo vymáhání neopodstatněných poplatků například za spotřebu vody v domech, které neměly zavedenou tekoucí vodu. V případě podezření ze spolupráce s občanskými organizacemi hrozil místním Afroameričanům vyházení nejen z práce, ale i z jejich domova. Cílem těchto praktik bylo odradit místní obyvatele od jakékoliv snahy změnit zdejší společenský pořádek.²⁴

Celková situace byla ještě více zkomplikovaná působením místních médií, která zobrazovala představitele hnutí za občanská práva jako agenty Komunistické strany, a tudíž jako rozvraceče americké společnosti.²⁵ Tato obvinění v době studené války vedla k tomu, že zástupci organizací, mezi které patřily například Konfederace křesťanského vedení Jihu (Southern Christian Leadership Conference, SCLC), Studentský koordinační výbor nenásilného odporu (Student Nonviolent Coordinating Committee, SNCC), Národní asociace pro povznesení barevného obyvatelstva (National Association for the Advancement of Colored People, NAACP) nebo Kongres za rasovou rovnost (Congress of Racial Equality, CORE), byli v Mississippi považováni za nepřátele Spojených států nejen mezi místními rasisty, ale také v rámci černošské komunity.²⁶ Aktivisté, kteří se i přesto odhodlali riskovat svůj život a zamířili do Mississippi, se proto museli potýkat nejen s nenávisí a nebezpečím ze strany bílých rasistů, ale také s nedůvěrou samotných Afroameričanů.

V této nepříznivé situaci se pro hnutí za občanská práva stali klíčovými místní komunitní lídři. Těm se díky jejich původu, postavení v černošské komunitě a znalostem místního terénu podařilo překlenout zmiňovanou propast mezi obyčejnými Afroameričany a formálními lidry. Šlo o aktivisty, kteří každý den stejně jako zbytek

²⁴ Charles Payne, *I've Got the Light of Freedom: The Organizing Tradition and the Mississippi Freedom Struggle*, (London: University of California Press, 2007), 227.

²⁵ Robnett, "Gender, Leadership, and Micromobilization," 1663.

jejich komunity zažívali příkoří a nebezpečí v podobě zákonů Jima Crowa, a přesto měli odvahu se zavedenému systému postavit. Na rozdíl od členů občanských organizací nevyvolávali strach z něčeho neznámého. Nepůsobili jako odměření vůdci hnutí, kteří ve většině případů o útrapách Afroameričanů pouze mluvili, aniž by se museli vypořádávat s následky diskriminace a násilí ve formě, které byli Afroameričané v Mississippi vystavováni každý den.

Díky svému původu se místním lídrům podařilo vymanit také z nařčení o spojitosti hnutí s Komunistickou stranou, které šířila místní média, a získat si tak důvěru a podporu ostatních Afroameričanů, kterou si členové občanských organizací zprvu nebyli schopni zajistit. Zároveň jejich přímý vzdor vůči rasistickým a segregáčním praktikám vzbuzoval u členů komunity i jednotlivých občanských organizací značný respekt a dokazoval, že opravdu každý Afroameričan se může podílet na hnutí a přispět tak k ukončení rasové diskriminace. Na jedné straně tito lídři vystupovali jako zástupci těch Afroameričanů, kteří se báli do aktivit spojených s hnutím zapojit, na straně druhé působili jako vyslanci občanských organizací a šířili myšlenky a praktiky hnutí mezi obyčejné Afroameričany.²⁷ Díky tomu se stali klíčovým prvkem mobilizace venkovských Afroameričanů, čímž se jim podařilo propojit občany dosud izolovaného státu Mississippi s občanskými organizacemi a samotným hnutím za občanská práva.²⁸

1.1 Aktivismus na místní úrovni

Mobilizace venkovských Afroameričanů byla pro úspěch hnutí v Mississippi klíčová. Samotný proces však představoval pro místní lídry zdlouhavou a náročnou práci. Pro chudé Afroameričany, kteří se báli místních rasistů, bylo hlavní prioritou uspokojení základních potřeb jako například mít dostatek jídla, teplého oblečení či zdravotní péče. Volební právo a boj za něj se v podmínkách, ve kterých tito lidé žili, zdál zbytečným a příliš riskantním. Úkolem místních lídrů bylo toto přesvědčení zvrátit. Z tohoto důvodu chodili místní aktivisté dům od domu a snažili se přesvědčit své přátele, sousedy a známé, že boj za volební právo představuje možnou cestu ven z jejich

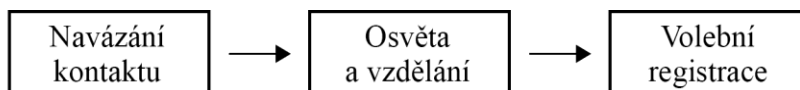
²⁶ Tuck, *We Ain't What We Ought To Be*, 298.

²⁷ Historikové odkazují na tyto aktivisty jako na tzv. „bridge leaders“.

²⁸ Robnett, „Gender, Leadership, and Micromobilization,” 1661-1665.

doposud bezvýchodné situace.²⁹ Samotný proces mobilizace se skládal ze tří základních kroků.

Tři základní kroky mobilizace Afroameričanů na místní úrovni:

V první fázi si aktivisté museli získat důvěru místních Afroameričanů. Jak poznamenává Bert Klandermans, profesor sociologie na univerzitě v Amsterdamu, „samotná struktura hnutí neměla takovou moc, aby mobilizovala jednotlivce, potenciální aktivisti museli být k tomu, aby se aktivně zapojili, přesvědčeni“.³⁰ Klíčovou roli v této fázi proto hrály již existující vztahy mezi aktivisty a ostatními členy dané komunity. Skutečnost, že místní Afroameričané znali tyto aktivisty jako své spolupracovníky, sousedy či členy stejné kongregace, jim značně usnadnila navázat první kontakt a otevřela jim dveře na místa, kam by se cizinec (člen občanské organizace nepocházející ze státu Mississippi) pravděpodobně nedostal.³¹ Tyto známosti také pomohly aktivistům lépe vytipovat ty Afroameričany, kteří by se pravděpodobně k hnutí mohli přidat.

Aby zajistili prohloubení vzájemné důvěry po navázání úvodního kontaktu, nechali aktivisté nejprve prostor místním Afroameričanům, aby se jim svěřili se svými starostmi a obavami. Vyvolali díky tomu pocit vzájemného pochopení a důvěry, sounáležitosti a zájmu o osud ostatních. Mimo to poskytovaly tyto zpovědi místním aktivistům lepší přehled o tom, co se v dané komunitě odehrává, díky čemuž mohli lépe koordinovat své působení. Tato informovanost je značně odlišovala od formálních lídrů hnutí, kteří jim na místní úrovni nemohli konkurovat.³²

Dalším klíčovým krokem byla osvěta. Poté, co byla místním dána možnost vyzpovídat se a přislíbena pomoc s řešením jejich problémů, byli tito Afroameričané ochotnější na oplátku naslouchat aktivistům a nechat se poučit o tom, jak vlastně hnutí za občanská práva funguje, jaká mají Afroameričané práva, jakým způsobem funguje právní systém ve Spojených státech amerických, a především, jak mohou místní Afroameričané bojovat proti segregaci a diskriminaci. Největší důraz byl však kladen

²⁹ Tuck, *We Ain't What We Ought To Be*, 297.

³⁰ Robnett, “Gender, Leadership, and Micromobilization,” 1662.

³¹ *Ibid.*, 1661-1662.

na volební registraci. Navýšení počtu registrovaných voličů totiž podle většiny členů hnutí představovalo jedinou možnost, jak omezit monopolní postavení výlučně bělošské Demokratické strany Mississippi.³³ Zároveň měl nárůst počtu afroamerických voličů prokázat jejich aktivní zájem o spoluúčast na politickém dění jak na místní, tak národní úrovni.³⁴

Volební registraci však předcházelo několik překážek. Kromě všudypřítomného odporu místních rasistů museli Afroameričané platit tzv. volební daně, které pro ně byly příliš vysoké nebo podstoupit test gramotnosti, jehož kritéria sahala vysoko nad úroveň jejich vzdělání. V rámci takového testu totiž museli Afroameričané prokázat nejen schopnost číst a psát, ale také například interpretovat určitou pasáž mississippské ústavy. Velká část venkovských Afroameričanů však takové znalosti neměla. Z tohoto důvodu vznikaly v Mississippi a jeho okolí tzv. občanské školy a workshopy, v jejichž rámci vzdělanější aktivisté ve spolupráci s občanskými organizacemi připravovali Afroameričany na testy gramotnosti, přednášeli jim o afroamerické historii a kultuře³⁵ a povzbuzovali jejich víru nejen v sebe samé, ale i v celou černošskou společnost. Tímto způsobem úspěšně budovali kolektivní identitu a solidaritu napříč danou komunitou.

Vzdělání bylo v Mississippi často spojené s církevním životem. Většina sociálních a vzdělávacích programů se odehrávala na půdě místního černošského kostela, který fungoval jako přirozené místo pro pravidelná setkání Afroameričanů dané komunity a zároveň představoval jediné místo, které nespadlo pod kontrolu bělochů.³⁶ Mnoho Afroameričanů se zde učilo číst a psát v rámci studia Bible. Hlavní oporou vzdělanosti byly v Mississippi afroamerické ženy, které tvořily dvě třetiny pracovníků občanských škol a sociálních programů.³⁷ Byly to také převážně ženy, které riskovaly svou svobodu a často i svůj život, když nabízely své domy k ubytování členů občanských organizací nebo jako místo pro konání různých vzdělávacích workshopů. Jejich odvaha a odhodlání se staly pro místní hnutí nedocenitelnými. Občanské školy a vzdělávací workshopy, ve kterých se ve velkém množství angažovaly se totiž staly

³² Robnett, "Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee," 140.

³³ V 60. letech byl počet registrovaných Afroameričanů velmi nízký. V některých částech Mississippi, kde Afroameričané tvořili více jak polovinu obyvatelstva, dosahovala míra registrovaných voličů pouze 3%.

³⁴ Robnett, "Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee," 142.

³⁵ Občanské školy se staly prvními institucemi, které kromě americké historie a kultury vyučovaly i historii a kulturu afroamerickou. Díky tomu aktivisté vedli místní Afroameričany k tomu, aby se považovaly za právoplatné a rovnocenné občany Spojených států amerických, ale zároveň v nich podporovali hrdost na jejich původ.

³⁶ Tuck, *We Ain't What We Ought To Be*, 6.

³⁷ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 267.

nejúčinnějším způsobem vzdělávání venkovských Afroameričanů.³⁸ Mezi přední propagátorky vzdělávacích programů patřily v 60. letech například Ella Bakerová, Septima Clarková nebo Dorothy Cottonová.³⁹

Závěrečným krokem mobilizace byla samotná volební registrace, která představovala velké nebezpečí pro všechny zúčastněné. Podezření ze spoluúčasti na aktivitách spojených s hnutím za občanská práva totiž vedla často k lynčování nebo jiným projevům represí ze strany místních rasistů. Přesvědčit proto místní Afroameričany, aby riskovali nejen svůj život, ale i životy svých blízkých a připojili se k ostatním již zaregistrovaným aktivistům, nebylo vůbec jednoduché. Obyvatelé Mississippi se totiž obávali pomsty ze strany místních rasistů, kteří jim každý den dokazovali svou nadřazenost. Podle statistik uveřejněných archivem Tuskegee Institutu v únoru roku 1979 bylo Mississippi státem s největším počtem zlynčovaných Afroameričanů v celých Spojených státech amerických.⁴⁰

Aktivisté však využívali různých taktik, které měly místní Afroameričany přesvědčit, že tento risk za to opravdu stojí. Často prezentovali sami sebe jako vzor, který by místní měli následovat. Skutečnost, že někteří aktivisté se už pokusili registrovat, vzbuzovala v ostatních respekt a dokazovala. Další taktika pracovala s tzv. kolektivní identitou a pocitem sounáležitosti. Aktivisté často zdůrazňovali, že i jeden jediný hlas navíc hraje velkou roli. Zároveň však upozorňovali na to, že „zradí-li někdo sám sebe a poddá se svému strachu, zradí tím i celou komunitu“.⁴¹ Místní si tak museli vybrat, jestli budou v rámci své komunity vnímáni jako zbabělci, nebo jestli se aktivně zapojí do aktivit spojených s hnutím.⁴²

Velmi užitečným nástrojem se stala také víra v Boha, která představovala důležitou součást afroamerické kultury. Dávala totiž utlačovaným Afroameričanům naději v lepší budoucnost a spásu, umožňovala jim únik od každodenních strastí a dodávala jim odvalu pokračovat dál v jejich boji. Toho si aktivisté byli vědomi a často toho využívali. O hnutí proto mluvili jako o Boží vůli. Tvrdili, že pouze „ten, kdo se zapojí do hnutí a bude bojovat za vyšší dobro, je správný křesťan a může věřit v Boží spásu, avšak ten, kdo se bojí riskovat a neodhodlá se aktivně zapojit do boje proti

³⁸ Robnett, „Gender, Leadership, and Micromobilization,” 1679-1683.

³⁹ Sara Evans, *Born for Liberty: A History of Women in America*, (New York: Free Press, 1991), 273.

⁴⁰ Viz. Příloha č. 6: Počet zlynčovaných Afroameričanů v jednotlivých státech USA mezi léty 1882-1968 (graf) a Příloha č. 7: Počet případů lynčování v jednotlivých státech USA mezi léty 1900-1931 (mapa).

⁴¹ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 260-261.

⁴² *Ibid.*, 260-261.

diskriminaci a bezpráví, ten se nemůže považovat za dobrého křesťana“.⁴³ Vědomě tak postavili Afroameričany do pozice, kdy buď museli uznat, že nejsou správní křesťané, nebo se zapojit do aktivit spojených s hnutím za občanská práva. Úspěšně tak útočili na jejich city a morálku. Tuto taktiku považovala za velmi efektivní i Ruby Harleyová, jedna z aktivistek, která spolupracovala s NAACP už od počátku padesátých let:

I found (using the Bible) to be effective in saying to our people, “You go to church on Sunday or you go every time in church doors are open. You say ‘amen’ before the minister even has the word out of his mouth... Yet you tell me you’re afraid. Now how can you be afraid and be honest when you say ‘My faith looks up to Thee’ or when you sing that God’s going to take care of you? If you don’t believe it, then you not really the Christian you say you are.”⁴⁴

Bohužel i přes silnou víru v Boha a pocit solidarity mnoho venkovských Afroameričanů ztratilo v konfrontaci s rasistickými útoky odvalu. V takových případech bylo zapotřebí začít znovu od začátku a opětovně se snažit povzbudit odhodlání u těchto lidí. Proto se jednalo o velmi zdlouhavý a náročný proces, který však zajišťoval platformu celého hnutí. Ukázalo se totiž, že pokud chtějí aktivisté navýšit počet registrovaných Afroameričanů, musí nejdřív změnit jejich smýšlení nejen o hnutí za občanská práva, ale také o nich samotných.⁴⁵

1.2 Druhořadé postavení jako důvod pro zapojení žen na místní úrovni

Místním lídrem se v Mississippi mohl stát stejně tak muž jako žena. Důvodem, proč se však tato práce bude nadále věnovat především ženám, je jejich rozdílné postavení. Zatímco muži se potýkali „pouze“ s diskriminací rasovou a třídní, ženy musely navíc bojovat s diskriminací genderovou. Tehdejší americká společnost byla totiž stále postavena na nadřazenosti mužů, a to jak v bělošské, tak i v černošské části populace. Žena byla považována za slabší, méně inteligentní a apolitické stvoření, které nemá předpoklady pro to stát se politickým lídrem.⁴⁶ Afroamerické ženy byly zobrazovány jako zodpovědné matky, jejichž hlavní náplní života měla být péče o děti, podpora manžela a místní komunity. Pro politiku se nezdály být vhodné.⁴⁷ Z tohoto důvodu se ženy realizovaly primárně na místní úrovni, pro kterou se staly velmi rychle

⁴³ Ibid., 272-277.

⁴⁴ Z důvodu autentičnosti se autorka rozhodla ponechat citaci v původním znění. Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 273.

⁴⁵ Tuck, *We Ain't What We Ought To Be*, 297.

⁴⁶ Barnett, “Invisible Southern Black Women,” 164-165.

⁴⁷ Sara Evans, *Personal politics: the roots of women's liberation in the civil rights movement and the new left*, (New York: Vintage Books, 1979), 5.

dominantním prvkem.⁴⁸ Staly se páteří místních černošských komunit. Podle Sary Evansové, americké socioložky a historičky, vedlo jejich zapojení do aktivit spojených s místním kostelem či komunitou dokonce k jejich zpolitizování často ve větší míře, než tomu bylo u mužů.⁴⁹ I přesto však zmiňovaný stereotyp o nadřazenosti mužů zapříčinil rozdělení rolí v rámci hnutí i jednotlivých občanských organizací, které vedlo k odsunutí žen na druhou kolej nehledě na jejich zkušenosti, zásluhy a vzdělání.

Stereotypní rozdělení společnosti předurčilo k vedení celého hnutí primárně muže. Tito formální lídři získávali své postavení a s ním spojenou moc mimo jiné na základě svého vystupování na veřejnosti či v médiích nebo navázání vztahů s ostatními představiteli jak černošské, tak i bělošské populace. Podle Belindy Robnettové, profesorky působící na Kalifornské univerzitě, nezáleželo tolik na jejich vzdělání či zkušenostech, ale hlavně na tom, jak byli vnímáni veřejností. Cílem formálních lídrů bylo totiž podle Robnettové získat na svou stranu liberální politiky a díky jejich podpoře pak dosáhnout změny v legislativě ve prospěch Afroameričanů.

Ženy však v takové pozici nebyly. Pravděpodobnost, že by se mohly stát formálními lídry byla totiž velmi malá. Stejně tomu bylo i v rámci občanských organizací. I zde byly ženy odsunovány na nižší nevýznamné pozice, zatímco muži předsedali výkonným výborům. Výjimkou nebyl ani Studentský koordinační výbor nenásilného odporu, který založila Ella Bakerová v roce 1960 ve snaze poskytnout ženám platformu, v rámci které by byly doceněny jejich schopnosti a zkušenosti. Také v této organizaci však nakonec ovládli vedení muži, zatímco ženy, které s nimi již dlouhou dobu spolupracovaly, byly automaticky odsunuty na pozice sekretářek. Na základě dokumentu *SNCC Position Paper (Women in the Movement)* uveřejněného v listopadu 1964 ženy stejně zkušené, kompetentní a kvalifikované jako muži pracovaly primárně pouze jako písařky, telefonní spojovatelky, knihovnice, kuchařky a asistentky.⁵⁰ Pokud se tedy ženy ucházely o místo v občanských organizacích, byly ve většině případů přiřazeny do výborů, které prakticky neměly vliv na určování cílů ani strategií dané organizace - šlo převážně o výbory zabývající se financováním, náborem nových členů a dalšími sociálními otázkami. Tento způsob rozdělení rolí v rámci celého hnutí měl částečný původ i v černošské církvi, kde muži pracovali jako pastoři, zatímco

⁴⁸ Robnett, "Gender, Leadership, and Micromobilization," 1667.

⁴⁹ Evans, *Born for Liberty*, 270.

⁵⁰ Evans, *Personal Politics*, 233-234.

ženy se staraly o samotný chod celé kongregace.⁵¹ *SNCC Position Paper* k této situaci dále dodává:

It needs to be made known that much talent and experience are being wasted by this movement when women are not given jobs commensurate with their abilities. It needs to be known that just as Negroes were the crucial factor in the economy of the cotton South, so too in SNCC, women are the crucial factor that keeps the movement running on a day-to-day basis. Yet they are not given equal say-so when it comes to day-to-day decision making.⁵²

Názorným příkladem genderové diskriminace v praxi bylo působení Elly Bakerové v občanské organizaci Konfederace křesťanského vedení Jihu vedené samotným Martinem Lutherem Kingem. Bakerová se oprávněně na základě svých zkušeností ucházela o funkci ve vedení této organizace již v roce 1957. Tento post jí vedení organizace sice přidělilo, avšak pouze na dobu určitou, dokud nebude nalezen lepší, tedy mužský kandidát, který bude v nejlepším případě zároveň pastorem.⁵³ Rozdělení rolí v rámci občanských organizací bylo tedy jasně dané - muži rozhodovali a ženy organizovaly.⁵⁴ S tímto závěrem se na konci 50. let musela ztotožnit také samotná Ella Bakerová:

In the first place, the combination of being a woman, and an older woman, presented some problems. Number one, I was old enough to be the {UNCLEAR}⁵⁵ of the leadership. The combination of the basic attitude of men, and {UNCLEAR}, due to what the role of women in their church setup is — that of taking orders, not providing leadership — and the ego that is involved — the ego problems involved in having to feel that here is someone who had the capacity for a certain amount of leadership and, certainly, had more information about a lot of things than they possessed at that time — this would never have lent itself to my being a leader in the movement there.⁵⁶

Na jedné straně tento systém představoval přímou diskriminaci žen, na straně druhé je nasměroval k působení na místní úrovni, která se pro afroamerické ženy stala posléze velmi přirozenou a z části osvobozující. Zatímco v organizacích, ve kterých pracovaly převážně jako pouhé sekretářky, si nebyly schopné vydobýt zasloužený respekt a uznání, na místní úrovni si jako nezávislé aktivistky získaly nejen respekt své komunity, ale také jakousi svobodu věnovat se činností, kterým se věnovat chtěly. Podle Belindy Robnettové byla většina žen v té době přesvědčena, že na prvním místě je nastolení rovnosti bělochů a černochů, a ne rovnost genderová. I z tohoto důvodu se některé ženy vzdaly snahy zaujmout vyšší pozice formálních lídrů a dobrovolně

⁵¹ Robnett, "Gender, Leadership, and Micromobilization," 1670-1673.

⁵² Southern Freedom Movement Documents 1951-1968 Listed by Kind of Document. "SNCC Position Paper." http://www.crmvet.org/docs/6411w_us_women.pdf (staženo 7. 5. 2017).

⁵³ Robnett, "Gender, Leadership, and Micromobilization," 1671.

⁵⁴ Barnett, "Invisible Southern Black Women," 170.

⁵⁵ Z kontextu vyplývá, že oním slovem, které nebylo v transkriptu zachyceno je *mother*.

ustoupily na místní úroveň, kde mohly naplno rozvinout svůj potenciál.⁵⁷ Robnettová dále uvádí, že ženy, které působily na místní úrovni, se ve většině případů cítily svobodněji a užitečněji než v rámci občanských organizací.⁵⁸

1.3 Ženy jako komunitní lídryně

Druhořadé postavení však nebránilo ženám stát se lídryněmi ve svých komunitách. Afroamerické ženy sice nedisponovaly oficiálními tituly nebo vysokoškolským vzděláním, které by jim zajistily vedoucí pozice v občanských organizacích, respekt si však vysloužily svou odvahou a svými činy. Náhradou oficiálního titulu jim bylo oslovení „paní“ nebo „slečna“⁵⁹, které bylo v 60. letech vyhrazené pouze pro bělošské ženy. Pokud byla takto oslovena afroamerická žena, představovalo to vysokou míru uznání.⁶⁰

Důležitou vlastností, která dělala z místních žen uznávané lídryně, byla jejich víra v Boha. Ta je totiž přesvědčovala mimo jiné o legitimitě a morální správnosti hnutí za občanská práva. Afroamerické ženy žijící v Mississippi byly silně věřící a tvořily přes 75% aktivních členů většiny kongregací. V rámci působení v kongregacích přišly tyto ženy do styku s většinou členů komunity. Vztahy, které zde a v dalších komunitních spolecích navázaly, jim dávaly možnost zajistit kooperaci mezi místními organizacemi a občanskými organizacemi, oslovovat vlivné členy místní společnosti ve snaze získat jejich podporu a finance pro hnutí a udržovat dobré interní vztahy. Mimo to šířily mezi svými známými informace o aktuálním dění, věnovaly se vzdělávacím a sociálním programům a podílely se na chodu celé komunity. Svých zkušeností pak využily v rámci aktivit spojených s hnutím za občanská práva.⁶¹

Podle Charlese Payna, autora publikace *I've Got the Light of Freedom*, byly ženy v těchto oblastech úspěšnější než muži. Jako jeden z důvodů uvádí jejich mateřský pud, který v ostatních Afroameričanech vzbuzoval mnohem větší pocit bezpečí, diskrétnosti a důvěry, než tomu bylo u mužů.⁶² Aktivní ženy proto byly často označovány jako tzv. *mamas*. Pojem *mama* nebo také *mammy* popisuje Afroamerické ženy jako láskyplné

⁵⁶ Ella Baker, "Oral History/Interview, Ella Baker, 1968," interview vedl John Britton. *The Civil Rights Documentary Project*, 19. 6. 1968.

⁵⁷ Robnett, "Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee," 140.

⁵⁸ Robnett, "Gender, Leadership, and Micromobilization," 1675-1676.

⁵⁹ V originálním znění „Mrs.“ a „Miss“.

⁶⁰ Toto oslovení se ujalo si vysloužila například „Miss Elly Baker“ nebo „Mrs. Fannie Lou Hamer“, Barnett, "Invisible Southern Black Women Leaders in the Civil Rights Movement," 162.

⁶¹ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 275.

⁶² Ibid., 192.

a pečující chůvy nebo domácí hospodyně. Toto stereotypní označení se často vztahovalo na svobodné matky, od kterých se očekávala nejen práce pro bílé pány, ale také péče o vlastní děti, o místní komunitu a farnost.⁶³ Takový popis odpovídal většině aktivistek, které v Mississippi působily. V době, kdy se nestaraly o děti svých pánů či nepracovaly jako hospodyně v jejich domech, věnovaly svůj čas a sílu rodině, a to, jak vlastní, tak i komunitní. Díky své usilovné a oddané práci a touze zařídit svým rodinám a blízkým lepší život si vysloužily označení matek nejen své komunity, ale později i celého hnutí.⁶⁴

Masové zapojení žen do aktivit na místní úrovni se během první poloviny 60. let ukázalo jako nepostradatelné. Jejich účast na mobilizačním procesu a v sociálních a vzdělávacích projektech utvořila platformu celého hnutí. Profesorka Robnettová popisuje působení těchto žen jako „páteř“ hnutí.⁶⁵ Toto označení má však dvě roviny. Na jednu stranu Robnettová odkazuje na početní převahu Afroameričanek jak v černošské církvi, tak v místních komunitních organizacích, jejichž práce zajistila platformu pro samotné hnutí, na straně druhé poukazuje na jejich druhořadé postavení zapříčiněné předsudky a církevní hierarchií.⁶⁶

2. Fannie Lou Hamerová

Mezi ty, které svůj život oddaly boji za občanská práva patřila i Fannie Lou Hamerová (dále Fannie Lou). Ta se stala jednou z výjimečných žen, která překonala nejen společenské, ale i fyzické překážky a díky své odvaze a odhodlání dosáhla uznání nejen ze strany své komunity, ale i občanských organizací. Její zapojení v hnutí je důkazem, „že i obyčejní lidé mohli dokázat neobyčejné věci“.⁶⁷ I přesto, že Fannie Lou nemohla mít sama děti, stala se matkou dvěma adoptivním dcerám, své komunitě a všem aktivistům bez rozdílu barvy pleti, kteří spolu s ní bojovali za rovnost, spravedlnost a lepší život Afroameričanů.⁶⁸

⁶³ Carolyn M. West, „Mammy, Sapphire, and Jezebel: Historical Images of Black Women and Their Implications for Psychotherapy,“ *Psychotherapy Theory Research & Practice* 32, č. 3 (1995): 458-466.

⁶⁴ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 192.

⁶⁵ V originálním znění „backbone.“ V překladu se tedy jedná nejen o páteř, ale také o zadní (odsunutou) kost, Robnett, „Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee,“ 137.

⁶⁶ Barnett, „Invisible Southern Black Women Leaders in the Civil Rights Movement,“ 176.

⁶⁷ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 5.

⁶⁸ Evans, *Born for Liberty*, 270.

2.1 Vliv matky na osobnost Fannie Lou

Fannie Lou Hamerová se narodila roku 1917 jako nejmladší z dvaceti dětí do chudé rolnické rodiny.⁶⁹ Vyrůstala v malém městě Ruleville v Sunflower County, kde místní Afroameričané trpěli nedostatkem jídla, podvýživou a různými nemocemi způsobenými nedostatkem lékařské péče.⁷⁰ Často se také stávali terčem křivd a násilí páchaného místními rasisty. Fannie Lou popisovala místní Afroameričany jako „nejchudší z nejchudších“ obyvatel Spojených států amerických.⁷¹ Ani její rodina nebyla výjimkou.⁷²

Život v Ruleville pro Afroameričany představoval neustálý strach a nebezpečí. Fannie Lou byla dokonce v reakci na rasistické útoky donucena Ruleville dočasně opustit. Ruleville pro ni však představoval domov, do kterého se po celý svůj život vracela. Podle Chany Kai Leeové se totiž cítila povinná vracet na místo, které její předkové pomohli vybudovat. Za její zarputilostí a odhodláním nepodlehnout útlaku místních rasistů stála především výchova její matky Lou Elly.

Na základě vzpomínek Fannie Lou její matka nikdy neztrácela odvalu pomáhat ostatním, a především touhu ochránit svůj domov a svou rodinu. Na ochranu svých dětí u sebe dokonce nosila zbraň, kterou se v případě nebezpečí podle Fannie Lou neostýchala použít. Fannie Lou za to svou matku velmi obdivovala. Prohlašovala o ní, že i přesto, že to byla „silně věřící žena, nebála se použít jakéhokoliv prostředku k tomu, aby uchránila své nejbližší.“⁷³ Ostatní Afroameričané však často považovali její odvalu a troufalost spíše za bláznovství a tvrdili o ní, že neměla „dostatek zdravého rozumu“.⁷⁴

Lou Ella představovala pro Fannie Lou nestala nejen vzor odvahy a obětavosti, ale také vzor morálních a křesťanských zásad. Víra Lou Elly ve spravedlnost a rasovou rovnost inspirovala Fannie Lou na celý život a utvářela její budoucí vnímání okolního světa.⁷⁵ Mimo jiné naučila Lou Ella svou dceru využívat vztek a pocit bezpráví, který byl v Mississippi v černošské komunitě všudypřítomný, jako inspiraci a motivaci k aktivnímu odporu vůči státem vnucované diskriminaci a segregaci. Především ji však

⁶⁹ Lee, *For Freedom's Sake*, 1-2.

⁷⁰ *Ibid.*, 2-3.

⁷¹ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 153-154.

⁷² Fannie Lou Hamer, "Oral History with Fannie Lou Hamer, Part 1," interview vedl Neil R. McMillen. *University of Southern Mississippi, Center for Oral History and Cultural Heritage*, 14. 4. 1972. <http://digilib.usm.edu/cdm/compoundobject/collection/coh/id/15273> (23. 2. 2017).

⁷³ Lee, *For Freedom's Sake*, 11-12.

⁷⁴ *Ibid.*, 11-12.

⁷⁵ Jenice Hamlet, "Fannie Lou Hamer: The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement." *Journal of Black Studies* 26, č. 5 (1996): 566.

již od dětství učila vážit si sama sebe a být hrdá na to, že je černoška. O tom svědčí také příběh z jejího dětství. Když malá Fannie Lou prohlásila, že by se raději narodila jako běloška než jako černoška, protože běloši na rozdíl od černochů měli dostatek jídla, věnovala Lou Ella veškerou energii tomu, aby jí vysvětlila, že být Afroameričankou není nic, za co by se měla stydět. Pořádila ji černou panenku na hraní a opakovala jí, že „pokud bude dostatečně respektovat sama sebe, budou ji muset respektovat i ostatní“.⁷⁶ Tato výchova později přivedla Fannie Lou k podpoře některých myšlenek propagovaných radikálním hnutím Černá moc, které stejně jako Lou Ella kladlo důraz na hrdost a respekt vůči černošské historii a kultuře.⁷⁷ Zároveň však Lou Ella vychovávala svou dceru k tomu, aby respektovala ostatní a nedělala rozdíly mezi bělochy a černochy. Nenávist vůči bělochům podle Lou Elly neměla totiž v životě správného křesťana místo. Často Fannie Lou opakovala, že “neexistuje žádná věc, kterou by mohla nenávidět a přitom doufat, že se jednou setká tváří v tvář s Bohem”.⁷⁸

Víra Fannie Lou v dobro lidstva a bělochů především byla během jejího života několikrát zkoušena. Poprvé se s pohrdavým přístupem a obtěžováním ze strany bělochů setkala již v šesti letech, kdy ji majitel plantáže Istí donutil začít pracovat na jeho polích. Další ranou pak byla úmyslná otrava rodinného dobytka, která způsobila nejen finanční problémy, ale také psychickou újmu celé rodině. Motivem tohoto incidentu byla pouhá pomsta za to, že se rodině Fannie Lou v té době dařilo na poměry místních Afroameričanů „až moc“ dobře. S dalšími formami obtěžování, ponižování a výhrůžek se Fannie Lou musela potýkat poté, co se rozhodla zapojit do aktivit spojených s hnutím za občanská práva. Morální a křesťanské hodnoty, které Fannie Lou její matka od dětství vštěpovala, byly důvodem, proč Fannie Lou nepřestala věřit v dobro lidstva, a především bělochů i přes veškeré bezpráví a násilí, kterého se na ni dopustili.⁷⁹

2.2 Víra a vzdělání

Velkou roli v dospívání Fannie Lou hrála již zmiňovaná víra v Boha a gospelové písně. Podle Chany Kai Leeové si Fannie Lou právě během návštěv černošského kostela, kam svou matku doprovázela, uvědomila, jak důležitou součástí africké tradice

⁷⁶ Tuck, *We Ain't What We Ought To Be*, 297.

⁷⁷ *Ibid.*, 297.

⁷⁸ V originálním znění „Ain't no such a thing as I can hate and hope to see God's face“ - Lee, *For Freedom's Sake*, 12-13.

⁷⁹ Lee, *For Freedom's Sake*, 3-4.

víra a gospelové písně jsou a že skrze tyto písně je možné předat nejen morální a křesťanské hodnoty, ale také utvářet pocit kolektivní identity, vyjadřovat emoce a zbavovat se frustrace Afroameričanů z každodenního života v Mississippi.

S černošským kostelem bylo spojeno i její vzdělání. V rámci studia Bible se zde naučila číst a psát.⁸⁰ Studium Bible ji poskytlo to, co škola pro Afroameričany v té době nemohla nabídnout. Tyto školy totiž neposkytovaly svým studentům příliš kvalitní výuku, spíše naopak. Učebnice, které se zde používaly, propagovaly segregaci a urážlivé stereotypy, jež poukazovaly pouze na nadřazenost bělochů. Zkušenost s takovýmto způsobem výuky později motivovala Fannie Lou k účasti na budování občanských škol a jiných sociálních a výukových programů.⁸¹

2.3 První kontakt s hnutím za občanská práva

Poprvé se Fannie Lou s myšlenkami hnutí za občanská práva setkala až v dospělosti, přesněji, když v roce 1962 pronikli do Mississippi první aktivisté, kteří odstartovali na americkém Jihu kampaň za volební registraci. Jejich práce nebyla však vůbec jednoduchá především kvůli předsudkům, které šířila místní média, a násilí páchanému místními rasisty. Velkým problémem byla také nedůvěra Afroameričanů v celou ideu hnutí za občanská práva. Často totiž nevěřili, že by jim něco jako právo volit mohlo napomoci zajistit dostatek stravy a bezpečí pro jejich rodiny. Toto tvrzení se ukázalo pravdivým i v případě Fannie Lou. Ta se o příjezdu aktivistů (převážně se jednalo o členy Studentského koordinačního výboru nenásilného odporu) do svého domovského města Ruleville dozvěděla poprvé od své přítelkyně Mary Tuckerové v létě roku 1962. V té době bylo však Fannie Lou již 44 let a nepatřila tedy do cílové skupiny studentské organizace.⁸² I proto zprvu odmítla svou přítelkyni na plánované setkání s aktivisty doprovodit, jelikož nevěřila, že by mladí Afroameričané mohli nějak ovlivnit životní podmínky v Mississippi.⁸³

Zvědavost však nakonec převážila nad nedůvěrou, a tak se 27. srpna 1962 Fannie Lou vydala do Williams Chapel Missionary Baptist Church na plánované setkání. V projevech a kázáních zde přední představitelé občanských organizací, mezi které patřili například reverend James Bevel, James Forman, nebo Bob Moses, informovali

⁸⁰ Ibid., 5-6.

⁸¹ Kay Mills, "This Little Light of Mine," interview vedl Brian Lamb. *C-Span*, 18. 2. 1993. <https://www.c-span.org/video/?38281-1/little-light-mine> (staženo 18. 1. 2017).

⁸² Hamlet, "The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement," 560.

⁸³ Lee, *For Freedom's Sake*, 24-25.

fascinované posluchače o jejich právech garantovaných jak federální, tak mississippskou ústavou a vyzvali je k účasti na volební kampani.⁸⁴ V jednom z rozhovorů uvedla Fannie Lou, že zjištění, že svým hlasem může nejen podpořit preferované politiky, ale také odstranit ty, kteří po dlouhé roky kontrolovali a omezovali její život, představovalo zlomový bod v jejím životě, který ji přivedl k politickému aktivismu.⁸⁵ Domnívala se, že právo volit nabízí místním Afroameričanům možnou cestu z bezvýchodné situace, ve které se doposud nacházeli.⁸⁶

Když se na závěr setkání aktivisté zeptali, jestli je někdo z přítomných ochoten se k nim přidat a pokusit se registrovat, ohromená Fannie Lou byla jednou z prvních, kdo se dobrovolně přihlásil.⁸⁷ V rozhovoru s Neilem McMillenem z roku 1972 uvedla, že to, o čem zástupci občanských organizací na setkání mluvili zkrátka „dávalo smysl“⁸⁸ a přesvědčilo ji, že by se měla do kampaně za volební registraci zapojit. Učinila tak i přesto, že tušila, jaké nebezpečí ji kvůli snaze registrovat se může potkat.⁸⁹ Později uvedla, že odvahu ji tenkrát dodaly tzv. písně svobody, které aktivisté na setkání zpívali. Stejný vliv měly i na ostatní členy místní komunity. Zpěv gospelových písní propojoval celou komunitu. Fannie Lou si byla dobře vědoma, jak silným nástrojem tyto písně, jako například *We Shall Overcome*, *Ain't Gonna Let Nobody Turn Me 'Round*, *Keep Your Eyes on Prize* a především *This Little Light of Mine*, jsou a často je později během svého působení v hnutí využívala k mobilizaci venkovských Afroameričanů a k vybudování kolektivní identity a solidarity mezi nimi.⁹⁰

2.4 Fannie Lou jako komunitní lídryně

Na setkání ve Williams Chapel Missionary Baptist Church se nakonec k Fannie Lou přidalo dalších 17 dobrovolníků. Společně byli všichni poučeni o tom, jak správně vyplnit registrační formulář a 31. srpna 1962 se vydali k soudu do Indianoly, kde se měli pokusit registrovat. Již zde se ukázalo, že Fannie Lou má vlastnosti a schopnosti lídra. Ty se částečně odvíjely od její výchovy a temperamentu, ale také od zkušeností,

⁸⁴ Ibid., 24-25.

⁸⁵ “Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee.” YouTube video, délka 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqdCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

⁸⁶ Hamlet, “The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement,” 563-564.

⁸⁷ Lee, *For Freedom's Sake*, 25.

⁸⁸ Fannie Lou Hamer, “Oral History with Fannie Lou Hamer, Part 1,” interview vedl Neil R. McMillen. *University of Southern Mississippi, Center for Oral History and Cultural Heritage*, 14. 4. 1972. <http://digilib.usm.edu/cdm/compoundobject/collection/coh/id/15273> (23. 2. 2017).

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Lee, *For Freedom's Sake*, 24-26.

kteřé za svůj dosavadní život nasbírala. Pro mnohé z místních se stala člověkem, kterému mohli důvěřovat a na kterého se v případě nutnosti mohli obrátit. Takovou reputaci si vysloužila hlavně díky působení na plantáži W. D. Marlowa, kde zastávala pozici správce. Dohlížela na pracovní záznamy ostatních Afroameričanů, kteří zde pracovali.⁹¹ Při jejich kontrole zjistila, že majitel plantáže své zaměstnance záměrně okrádá. Místo toho, aby si všímala své práce a pouze plnila nařizení svého zaměstnavatele, se však rozhodla proti tomuto bezpráví bojovat. Nebála se dokonce Marlowa konfrontovat, což pro ni v té době představovalo velký risk. Konfrontace mohla zapříčinit nejen ztrátu zaměstnání, ale také například fyzický trest.⁹² Slušnost, ochota a odvaha, kterou však na plantáži prokázala, jí vysloužil titul lídra místní černošské komunity. I přesto se však našli Afroameričané, kteří její troufalost v jednání s Marlowem považovali spíše za riskantní a přirovnávali Fannie Lou k její matce, o které dříve také tvrdili, že nemá „dostatek rozumu“.⁹³

V Indianole prokázala Fannie Lou, že její riskantní chování není důkazem „nedostatku rozumu“, ale obrovské odvahy a odhodlání. Když skupina dorazila na místo určení, čekal na ni před soudem dav místních rasistů se zbraněmi a rozzuřenými psy. Jejich cílem bylo odradit dobrovolníky od vstupu do budovy soudu. Fannie Lou společně s Ernestem Davisem, jedním z dobrovolníků, se však nenechali zastrašit a jako první vstoupili do registrační kanceláře.⁹⁴ Fannie Lou později uvedla, že míra odporu, kterou běloši vynakládali na to, aby zabránili Afroameričanům registrovat se, ji pouze utvrzovala v tom, že opravdu stojí za to riskovat.⁹⁵ June Jordan, jedna z přítomných dobrovolnic prohlásila, že právě odhodlání Fannie Lou čelit jakémukoliv nebezpečí dodalo odvalu i zbytku skupiny. I když nikomu z přítomných se napoprvé registrovat nepodařilo, tento odvážný čin dobrovolníků se stal symbolem počátků hnutí za občanská práva v Mississippi.⁹⁶

2.5 Následky konání Fannie Lou

Ihned po návratu z Indianoly byla Fannie Lou konfrontována s následky svého riskantního chování. Majitel plantáže, na které 18 let pracovala a o jehož děti se starala, ji postavil před jasné ultimátum. Buď se vrátí do Indianoly a vezme svou žádost

⁹¹ Hamlet, “The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement,” 563.

⁹² Lee, *For Freedom's Sake*, 22.

⁹³ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 154.

⁹⁴ Lee, *For Freedom's Sake*, 27-29.

⁹⁵ Hamlet, “The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement,” 567.

o registraci zpět⁹⁷, nebo další den opustí jeho plantáž. Fannie Lou zůstala věrná svému přesvědčení, že volební registrace má význam a stojí za ni riskovat, a proto se rozhodla ještě ten den za pomoci Jamese Bevela opustit svůj dům. Vybrala si svobodu a možnost rozhodovat o svých činech na úkor dočasného odloučení od svého manžela, který byl donucen na plantáži zůstat až do konce sklizně.⁹⁸ Nakonec byl však i on propuštěn a rodině byla zabavena většina jejího majetku.⁹⁹

Reakce Marlowa na pokus Fannie Lou se registrovat byla však pouze prvním z několika politicky motivovaných útoků. Místní rasisté považovali Fannie Lou jako lídryni místní komunity za hrozbu, a tak se snažili ji i její blízké od dalšího aktivismu zastrašit. Krátce poté, co Fannie Lou opustila plantáž, se stal dům její přítelkyně, u které dočasně pobývala, terčem střelby noční hlídky. Ve snaze vyhnout se dalším incidentům utekla Fannie Lou spolu s dcerami ke své sestřenci do Tallahathie County. Odchod z Ruleville v ní však vyvolával pocit prohry. Podle Chany Kai Leeové vadilo Fannie Lou, že podlehla tlaku rasistů a dočasně se vzdala snahy ochránit svůj domov. Zároveň pociťovala, že její odchod by mohl v očích rasistů dokazovat její vinu, i když se ničím neprovinila. Tvrdila, že „pokud mohli v Ruleville žít kriminálníci, nevidí důvod, proč by ona, která nikomu nic neudělala, musela svůj domov opustit“.¹⁰⁰ Proto se rozhodla vrátit zpět do Ruleville, kde se spojila s aktivisty ze Studentského koordinačního výboru nenásilného odporu a Konfederace křesťanského vedení Jihu a začala vyučovat v okolních občanských školách a připravovat místní Afroameričany na testy gramotnosti a volební registraci. Věřila totiž tomu, že právě tyto školy a workshopy mají zásadní vliv. Na jedné straně totiž učily Afroameričany vážit si sebe samých a na straně druhé dokazovaly, že členové hnutí mají opravdový zájem změnit situaci v Mississippi. Díky svým zkušenostem a schopnostem se Fannie Lou brzy stala osobou zodpovědnou za zaškolení aktivistů, kteří v těchto školách v celé Sunflower County vyučovali.¹⁰¹

Kvůli své snaze se registrovat a aktivnímu zapojení do hnutí za občanská práva se Fannie Lou stala pro místní rasisty nepříjemným potížístou, a následně i cílem jejich

⁹⁶ Lee, *For Freedom's Sake*, 31.

⁹⁷ V té době se ještě nevědělo, jestli Fannie Lou u registrace uspěla.

⁹⁸ Lee, *For Freedom's Sake*, 33.

⁹⁹ “Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee.” YouTube video, délka 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqDCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

¹⁰⁰ Lee, *For Freedom's Sake*, 35-36.

¹⁰¹ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 155.

šikany.¹⁰² Ta se projevovala především v podobě písemných a telefonických anonymních výhrůžek nebo neohlášených a neoprávněných razí, kdy ozbrojení obyvatelé Ruleville v ranních hodinách vrazili do jejího domu, aby zjistili, jestli zde neprovádí něco nekalého. Jak Fannie Lou, tak ostatní členové její rodiny byli neustále sledováni.¹⁰³ Fannie Lou však prohlašovala, že každý z těchto útoků ji činil silnější a odhodlanější odporovat všem, kteří ji o její práva chtěli připravit.¹⁰⁴ Největší zkouškou její vytrvalosti se však stala konfrontace s představiteli Jim Crow zákonů ve městě Winona v roce 1963.

2.5.1 Winona

Na jaře roku 1963 přijela do Greenwoodu, centra Studentského koordinačního výboru nenásilného odporu a celé kampaně za volební registraci, členka Konfederace křesťanského vedení Jihu Annelle Ponderová. Ta zde vyzvala skupinu místních aktivistů zahrnující Fannie Lou, aby ji následovali do Charlestonu v Jižní Karolině na workshop, který měl tyto aktivisty naučit, jak připravit ostatní Afroameričany na test gramotnosti a volební registraci.¹⁰⁵

Na zpáteční cestě do Greenwoodu se skupina zastavila ve městě Winona. Zde na ně však již čekala místní policie, která odpírala aktivistům vstup do místního bistra a požadovala jejich okamžitý odjezd. Během vzájemné konfrontace se Annelle Ponderová snažila spolu s ostatními shromáždit veškeré informace o policistech, kteří jim odpírali jejich občanská práva. Tyto informace chtěli později využít k podání soudní žaloby.¹⁰⁶ Tento smělý čin však vyprovokoval policisty k zatýkání přítomných aktivistů. Když se Fannie Lou snažila své kolegy chránit, stejně tak, jako chránila kdysi její matka své děti a blízké, jeden z policistů nakázal svému kolegovi “Get that black son of a bitch too!”.¹⁰⁷ Následně byli všichni zatčeni odvezeni do vězení ve Winoně.¹⁰⁸

Ve Winoně čekal aktivisty výslech provázený fyzickým i psychickým nátlakem. Jeden po druhém byli odvedeni do cel, kde byli brutálně zbiti. Aby si policisté nešpinili ruce, přivedli do cely k Fannie Lou dva afroamerické vězně a nařídili jim, aby jeden

¹⁰² Hamlet, “The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement,” 564.

¹⁰³ Lee, *For Freedom's Sake*, 39-40.

¹⁰⁴ *Ibid.*, 31.

¹⁰⁵ Hamlet, “The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement,” 564.

¹⁰⁶ “Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee.” YouTube video, délka 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqdCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

¹⁰⁷ Lee, *For Freedom's Sake*, 48.

¹⁰⁸ *Ibid.*, 47-48.

po druhém začali Fannie Lou bít obuškem.¹⁰⁹ Jeden z nich se ve své naivitě zeptal přítomného policisty, jestli po něm opravdu chce, aby k bití použil obušek. Policista na to odvětil, že pokud tak neučiní, mohl by ho potkat stejný osud jako Fannie Lou.¹¹⁰ Bolest a ponížení, které Fannie Lou oba vězni a následně i jeden z policistů způsobili, na ní zanechaly trvalé následky nejen psychické, ale i fyzické. Bití obuškem ji způsobilo poškození ledvin, krevní sraženinu v oku a zhoršení kulhání, kterým trpěla již od dětství. Tato zranění se stala permanentní připomínkou toho, jak musela ve Winoně trpět.¹¹¹

Aktivisté nakonec strávili ve Winoně čtyři dny, zmlácení, bez lékařské péče a kvalitní stravy. Podle Fannie Lou jim největší oporou po dobu jejich věznění byla víra v Boha a gospelové písně. Zpěvem těchto písní se Fannie Lou snažila zbavit ostatní strachu a poskytnout jim alespoň nějaký pocit bezpečí a úlevy. Mimo to jim společný zpěv písní, jako byla například *When Paul and Silas Were Bound in Jail*¹¹², dodával v té chvíli životně důležitou naději.¹¹³

Ve snaze zbavit se zmlácených aktivistů, aniž by se do celého případu vložili federální složky v čele s ministrem spravedlnosti Robertem Kennedym, zařídil ředitel věznice propouštěcí proces. Ten však připomínal pouhou frašku. Žádnému z obviněných nebyl přidělen právní zástupce a nikdo nezaznamenával průběh líčení. Všichni byli soudem obviněni z výtržnictví a kladení odporu při zatýkání. Následně jim byla udělena pokuta od 35 do 65 dolarů. Proces byl ukončen vynuceným podpisem dokumentu, ve kterém aktivisté museli potvrdit, že veškerá zranění si způsobili sami navzájem.¹¹⁴

Snaha ředitele věznice odvrátit pozornost ministerstva spravedlnosti však byla neúspěšná. Během doby, kdy byli aktivisté vězněni ve Winoně, byl totiž zavražděn jeden z předních představitelů hnutí a člen Národní asociace pro povznesení barevného obyvatelstva Medgar Evers. Jeho vražda přilákala pozornost samotného Roberta Kennedyho, který následně nakázal prozkoumat i celý incident z Winony. V tomto

¹⁰⁹ „Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee.” YouTube video, 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqDCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

¹¹⁰ Lee, *For freedom's Sake*, 51.

¹¹¹ „Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee.” YouTube video, 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqDCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

¹¹² Píseň *When Paul and Silas Were Bound in Jail* pojednává o utrpení dvou apoštolů uvězněných v městě Phillippi, kteří díky svým modlitbám a zpěvům chvály Bohu byli propuštěni a spaseni. Píseň odkazuje na verš z Bible.

¹¹³ Lee, *For Freedom's Sake*, 77.

¹¹⁴ *Ibid.*, 55.

procesu žalovalo ministerstvo spravedlnosti na základě žádosti právníků Národní asociace pro povznesení barevného obyvatelstva a Studentského koordinačního výboru nenásilného odporu město Winonu a zaměstnance místní věznice z odpírání občanských práv a nezákonného násilí páchaného na Afroameričanech. Fannie Lou a Annelle Ponderová měly v rámci této žaloby podat svědectví o celé události.¹¹⁵

Žaloba byla zprvu považována za velký úspěch, jelikož jako jedna z mála přilákala pozornost ministerstva spravedlnosti. Aktivisté věřili, že s patronací Roberta Kennedyho by opravdu mohli dosáhnout spravedlnosti. K samotnému procesu však došlo až týden po atentátu na prezidenta J. F. Kennedyho v prosinci 1963. Vražda amerického prezidenta ukradla procesu nejen pozornost médií, ale i samotného ministra spravedlnosti. Mimo to se celý proces značně podobal tomu, který proběhl ve Winoně.¹¹⁶ I přes jasné důkazy (fotografie pořizené FBI, svědectví řidiče autobusu, doktora, který obě ženy ošetřoval, vězňů, kteří byli donuceni Hamer zbit nebo zakrvácené oblečení, které se podařilo jedné z aktivistek propašovat ven z vězení) rozhodla porota složená pouze z mužů-bělochů o nevině všech obžalovaných policistů.¹¹⁷

To, čemu byla Fannie Lou ve Winoně a následně během procesu vystavena, ji však neodradilo od jejího úsilí nadále pokračovat v občanských aktivitách. Na základě svědectví a rozhovorů s kolegy Fannie Lou lze říci, že každá překážka a projev bezpráví ji učinil ještě silnější a přesvědčenější o morální správnosti celého hnutí.¹¹⁸ Chana Kai Leeová shrnuje události roku 1963 jako soubor činů, které Fannie Lou vysloužily respekt nejen její komunity, ale také mnoha lídrů hnutí.¹¹⁹ Její výdrž a odhodlání potvrzuje i vyjádření Laury Hamerové, která při pohledu na svou zbitou sestru prohlásila:

I woulda stopped after that beating, but Fannie Lou just kept right on going. I woulda been scared they'da killed me. But Fannie Lou wasn't scared cause she just kept right on goin'.¹²⁰

¹¹⁵ Friends of Justice, "Fannie Lou Hamer and the white only courtrooms of Mississippi," <https://friendsofjustice.wordpress.com/2009/12/18/sheriff-patridge-has-a-problem/> (staženo 8. 5. 2017)

¹¹⁶ Kay Mills, "This Little Light of Mine," interview vedl Brian Lamb. *C-Span*, 18. 2. 1993.

<https://www.c-span.org/video/?338281-1/little-light-mine> (staženo 18. 1. 2017).

¹¹⁷ "Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee." YouTube video, 23:44.

Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqDCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

¹¹⁸ Hamlet, "The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement," 563-564.

¹¹⁹ *Ibid.*, 58.

¹²⁰ Lee, *For Freedom's Sake*, 58.

2.6 Fannie Lou jako mluvčí hnutí za občanská práva

Po návratu do Ruleville se Fannie Lou plně oddala kampani za volební registraci Afroameričanů. Během dne chodila dům od domu a informovala Afroameričany o jejich volebních právech. Po večerech obcházela kostely a kázala a zpívala o naději, o Bohu a o tom, jaké možnosti volební registrace pro Afroameričany představuje.¹²¹ Na konferenci Studentského koordinačního výboru nenásilného odporu v Nashvillu, kam ji pozval James Bevel jako perspektivního místního lídra, se účastnila různých workshopů týkajících se volební registrace, principů nenásilí, komunikace a ekonomiky.¹²² Na závěr tohoto setkání vystoupila Fannie Lou poprvé jako mluvčí hnutí za občanská práva. Mluvila nejen o osobních zkušenostech, ale také o chudobě a bezpráví, ve kterém byli Afroameričané v Mississippi nuceni žít. Hlavním bodem se však stala obhajoba rovnocenných práv a stejných příležitostí nejen pro chudé Afroameričany, ale také pro bělochy. Své vystoupení zakončila zpěvem gospelových písní. Eleanor Holmes Nortonová, která byla svědkem tohoto vystoupení, prohlásila, že nezná jiného mluvčího kromě Martina Luthera Kinga, který by dokázal motivovat a inspirovat davy tak jako Fannie Lou. Obdivovala její schopnost logicky přecházet od jedné myšlenky k druhé a to, že každý proslov s sebou nesl morální hodnoty a ponaučení. Hlavním důvodem, proč však považovala Fannie Lou za skvělého mluvčího, byla její kuráž říct nahlas to, o čem ostatní pouze přemýšleli.¹²³ To potvrzuje i výrok Hollise Watkinse, jednoho z aktivistů spolupracujících v 60. letech s Fannie Lou, který v rozhovoru pro projekt *Eyes on the Prize* prohlásil:

Mrs. Hamer perhaps represented the heart, because she was the kind of person that was full of spirit, full of fire; that was the kind of person that didn't mind expressing what she believed and was willing at all times to stand up what she believed.¹²⁴

Jejího řečnického talentu si byli vědomi i jiní aktivisté. V rámci projektu Léto svobody (Freedom Summer)¹²⁵ cestovala Fannie Lou po Spojených státech amerických, kde promlouvala k místním Afroameričanům a bělochům, podávala emotivní svědectví

¹²¹ Kay Mills, "This Little Light of Mine," interview vedl Brian Lamb. *C-Span*, 18. 2. 1993. <https://www.c-span.org/video/?38281-1/little-light-mine> (staženo 18. 1. 2017).

¹²² Lee, *For Freedom's Sake*, 36-38.

¹²³ Hamlet, "The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement," 566-567.

¹²⁴ Hollis Watkins, "Interview with Hollis Watkins." *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985.

<http://repository.wustl.edu/concern/videos/c821gm479> (staženo 13. 1. 2017).

¹²⁵ Jednalo se o projekt občanských organizací působících v Mississippi v létě 1964. Jeho cílem bylo podpořit místní kampaň za volební registraci. Součástí projektu byly i vzdělávací a sociální programy. Jednou ze strategií tohoto projektu bylo přizvání i bělošských dobrovolníků z prestižních vysokých škol jako byly Harvard či Yale. Bob Moses, "Interview with Bob Moses." *Eyes on the Prize*, 19. 5. 1986.

o způsobu života a snažila se získat finance a podporu pro celý projekt.¹²⁶ Na těchto cestách reprezentovala nejen stát Mississippi, ale také Studentský koordinační výbor násilného odporu, který její cesty zaštiťoval.¹²⁷

2.6.1 Projevy a kázání Fannie Lou

Způsob projevu se pro Fannie Lou stal nejen poznávacím znamením, ale také mocnou zbraní. Bernice M. Barnettová, profesorka působící na univerzitě v Illinois, v rámci svého výzkumu došla k závěru, že za jednu z nejdůležitějších vlastností lídra hnutí za občanská práva byla ostatními aktivisty považována schopnost vyjádřit obavy a potřeby svých následovníků.¹²⁸ V tomto ohledu měla Fannie Lou na rozdíl od formálních lídrů hnutí velkou výhodu. Jako místní lídryně totiž nejen věděla, co místní trápí, ale často vycházela také z bezprostřední osobní zkušenosti. Její projevy byly proto velmi osobité, autentické a emotivní.

Dalšími aspekty, které dodávaly jejím projevům na síle, byly její charakter a víra v Boha. Charles Payne popisuje Fannie Lou jako „charismatickou, silně křesťansky založenou ženu, přesvědčenou o správnosti svého konání, která se po vzoru své matky nebála o věcech mluvit otevřeně a konfrontovat toho, kdo podle jejího názoru nejednal podle morálních hodnot“.¹²⁹ Její křesťanská výchova se podle Payna stala hlavním důvodem, proč Fannie Lou ve svých projevech často využívala odkazů na Bibli a boj za občanská práva považovala za Boží vůli.¹³⁰

Vyjadřování Fannie Lou se značně odlišovalo od ostatních formálních lídrů. Příkladem takového formálního lídra je například Martin Luther King, muž s vysokoškolským vzděláním, pocházející z dobře situované rodiny. Jemu se podařilo získat přízeň nejen veřejnosti a médií, ale také liberálních politiků, mimo jiné právě díky svému elegantnímu, edukovanému a umírněnému projevu. Fannie Lou však pocházela z naprosto jiného zázemí a od toho se odvíjel i způsob jejího vystupování. Podle Robin Hamiltonové, autorky autobiografického dokumentu *This Little Light of Mine: The Legacy of Fannie Lou Hamer*, otázku vzhledu či vystupování Fannie Lou nijak neřešila. Jejím hlavním nástrojem byla především její přirozenost. Tento názor sdílejí i tehdejší aktivisti Bob Moses a Victoria Grayová. Z jejich pohledu bylo hlavním

¹²⁶ University of Southern Mississippi, Center for Oral History and Cultural Heritage, “Digital Collections,” <http://digilib.usm.edu/cdm/landingpage/collection/coh> (23. 2. 2017).

¹²⁷ Lee, *For Freedom's Sake*, 74-77.

¹²⁸ Barnett, “Invisible Southern Black Women,” 167.

¹²⁹ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 242.

¹³⁰ *Ibid.*, 242.

cílem Fannie Lou vyjádřit pravdu, vlastní zkušenosti a pocity, a zaútočit tak na morálku a svědomí všech Američanů.¹³¹

Otevřenost a přirozenost Fannie Lou si však v 60. letech získaly velkou podporu venkovských Afroameričanů. Fannie Lou se totiž prezentovala jako jedna z nich, jako obyčejná žena z lidu. Proto byl také její projev velmi syrový a neuhlazený. Mluvila tak, aby jí každý rozuměl a jak to pro ni a ostatní Afroameričany v jejím okolí bylo přirozené. Tento neškrobený způsob projevu, ve kterém dávala přednost emocím před spisovnou angličtinou, se pro ni stal velmi typickým a vypovídal o jejím původu.

Zatímco venkovští Afroameričané byli jejím vystupováním uchvázeni, členové vyšších kruhů k němu pociťovali spíše nechut'.¹³² Fannie Lou však na tyto projevy pohrdání a poukazování na svou nevzdělanost reagovala velmi jednoznačně: „But you see now baby, whether you have a Ph.D, DD, or no D, we're in this together.”¹³³ Když manželka Martina Luthera Kinga Coretta Scottová-Kingová odmítla při jednom ze setkání vystoupit na stejném podiu společně s Fannie Lou právě kvůli jejímu původu a nevzdělanosti, prohlásila Fannie Lou, že „možná nemá potřebné vzdělání, ale zato má selský rozum a ví, jak zacházet s lidmi“.¹³⁴

Hamiltonová tvrdí, že tento rozdílný přístup k veřejnému vystupování se stal také jedním z důvodů, proč byla Fannie Lou po své smrti až do konce 90. let většinou americké společnosti zapomenuta. Přístup bělochů k vzdělanému Martinu Lutheru Kingovi, který propagoval nenásilný boj za občanská práva a snažil se najít kompromis mezi Afroameričany a bělochy, byl totiž podle Hamiltonové pro veřejnost mnohem přijatelnější než otevřenost, se kterou Fannie Lou mluvila o veškerém násilí, které na ní a jejich blízkých bylo bělochy spácháno. Hamiltonová usuzuje, že pro bělochy nebylo snadné se s touto přímou konfrontací vypořádat, a proto o podobných případech přestali raději mluvit. Na dlouhou dobu proto vytěsnili Fannie Lou a její odkaz z všeobecného povědomí. Mluvit o činech spáchaných bílými rasisty by bylo podle Hamiltonové pro bělochy nejen velmi nepříjemné, ale zároveň by to potvrdilo jejich vinu za zločiny spáchané na Afroameričanech.¹³⁵

¹³¹ Robin Hamilton, “This Little Light of Mine: The Legacy of Fannie Lou Hamer,” interview vedla Michelle Martin. *The Library of Congress*, 5. 5. 2015.

¹³² Ibid.

¹³³ Hamlet, “The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement,” 569.

¹³⁴ V originálním znění “I may not have all the the education but I do have common sense, and I know how to treat people.”, Hamlet, “The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement,” 573.

¹³⁵ Ibid.

2.6.1.1 Gospelové písně jako důležitý prvek projevů Fannie Lou

Důležitou součástí vystoupení Fannie Lou se staly také gospelové písně. Ty hrají v afroamerické kultuře důležitou roli. Vyvinuly se z černošských spirituálů, které zpívali otroci na jižanských plantážích. Později se přenesly na půdu černošských kostelů. Sandra L. Barnesová ve svém výzkumu *Black Church Culture and Community Action* uvádí, že gospelové písně napomáhaly nejen utvářet kolektivní identitu a mobilizovat ke společné akci, ale staly se také nedílnou součástí duchovních kázání a celého hnutí za občanská práva. Zpěv písní přitahoval pozornost kolemjdoucích a napomáhal tak šířit povědomí o aktivitách spojených s hnutím. Propojoval Afroameričany napříč celou komunitou, protože gospelové písně znali všichni bez rozdílu.¹³⁶ Poskytovaly Afroameričanům možnost úniku od každodenních strastí, motivovaly je, inspirovaly a eliminovaly jejich strach. Kromě toho poskytovaly Afroameričanům jakési napojení na jejich předky a na Boha.¹³⁷

Fannie Lou si byla vědoma toho, co gospelové písně pro Afroameričany znamenaly a často toho využívala. Na základě dostupných projevů a nahraných písní lze tvrdit, že její zvučný, zemitý, kontraaltový hlas dodával těmto písním a jejich poslání na síle. Na jedné straně šlo o silný neochvějný hlas, který dodával odvalu, na straně druhé jeho barva působila konejšivým dojmem. O síle jejího hlasu se často zmiňují i její kolegové. Hollis Watkins zdůraznil schopnost Fannie Lou motivovat ostatní aktivisty:

How she spoke, how she would sing, you know, with us, uplifted our spirit and gave us, more determination to go ahead and fight, and press to the things that, we believed in.¹³⁸

Joseph Rauh v rozhovoru pro projekt *Eyes on the Prize* zdůrazňoval její vůdčí schopnosti a emotivní stránku jejích projevů:

When she sang, we all cried. When she spoke, we all cried. She was a great leader and if there ever is such a thing as a natural-born leader, not a trained leader, Fannie Lou Hamer is the top among them.¹³⁹

Zpěvem gospelových písní „propojovala Fannie Lou náboženství s logikou a city“.¹⁴⁰ Mezi nejznámější gospelové písně spojené s hnutím za občanská práva patří například *Ain't Gonna Let Nobody Turn Me Around, Keep Your Eyes on Prize, This*

¹³⁶ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 262-263.

¹³⁷ Sandra L. Barnes, "Black Church Culture and Community Action," *Social Forces* 84, č. 2 (2005): 974.

¹³⁸ Hollis Watkins, "Interview with Hollis Watkins." *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985.

<http://repository.wustl.edu/concern/videos/c821gm479> (staženo 13. 1. 2017).

¹³⁹ Rauh, Joseph. "Interview with Joseph Rauh." *Eyes on the Prize*, 31. 10. 1985.

<http://repository.wustl.edu/concern/videos/rj430634r> (staženo 14. 11. 2016).

¹⁴⁰ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 259.

Little Light of Mine nebo *We Shall Overcome*.¹⁴¹ Sally Belfrageová, jedna z bělošek, které v první polovině 60. let 20. století působily v Mississippi jako dobrovolnice, popisovala ohromný dojem, jaký v ní obzvlášť poslední ze zmiňovaných písní v podání Fannie Lou zanechala:

...the only song that has no clapping, because the hands are holding all the other hands. A suspicion from color, hate, recrimination, guilt, suffering-a kind of lesson in miniature of what it's all about. The song begins slowly and somehow without anticipation of these things: just a song, the last one, before we separate. You see the others, and the instant when it comes to each nearly breaks, wondering, shall we overcome? The hands hold each other tighter. Mrs. Hamer is smiling, flinging out the words, and crying at once. "Black and white together", she leads the next verse, and a sort of joy begins to grow in every face; "We are not afraid"-and for just that second no one is afraid, because they are free.¹⁴²

2.6.1.2 Projev Fannie Lou na celonárodním sjezdu Demokratické strany

Mezi nejslavnější a nejpůsobivější projevy Fannie Lou patří ten, který přednesla na celonárodním sjezdu Demokratické strany v Atlantic City v roce 1964, kam dorazila jako jedna ze spoluzakladatelek Svobodné demokratické strany Mississippi (dále MFDP). Spolu s dalšími 67 delegáty se zde ucházela o křesla vyhrazená pro reprezentanty Státu Mississippi, která doposud obsazovala výhradně bělošská Demokratická strana Mississippi.

K založení MFDP došlo na jaře 1964, kdy byl mississippským aktivistům už po několikáté odepřen přístup na setkání a jednání Demokratické strany Mississippi. Jednání byla často na poslední chvíli přesunuta na předem neoznačené místo nebo zůstaly dveře do zasedací místnosti jednoduše zamčené.¹⁴³ V reakci na tuto segregaci a rasistické chování se místní aktivisté rozhodli založit 24. dubna 1964 na setkání v Masonic Temple v Jacksonu v Mississippi vlastní paralelní stranu. Tato strana se měla stát vůbec první politickou stranou hájící práva všech obyvatel Mississippi, bělochů i černochů.¹⁴⁴

Postavení žen v MFDP bylo podstatně lepší než v některých jiných občanských organizacích. Ženy tvořily přes polovinu členů a tři z nich se dokonce staly členkami výkonného výboru strany, což v této době bylo velmi neobvyklé. Byly to Annie Devineová, Victorie Grayová a samozřejmě Fannie Lou Hamerová. Tyto tři ženy patřily

¹⁴¹ Lee, *For Freedom's Sake*, 13-14.

¹⁴² Evans, *Personal politics*, 67.

¹⁴³ Victoria Adams Gray, "Interview with Victoria Gray Adams," *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985, <http://repository.wustl.edu/concern/videos/02870x510> (staženo 15. 1. 2017).

¹⁴⁴ "Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee." YouTube video, délka 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqdcIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

k nejvýraznějším a nejschopnějším členkám. Na základě svých schopností si vydobily účast na jednáních, která rozhodovala o strategii celé strany. Často také vystupovaly jako mluvčí strany nejen na interních setkáních, ale také před médii, což do té doby bylo ve většině případů výhradně mužskou záležitostí.¹⁴⁵ Victoria Grayová a Fannie Lou Hamerová se dokonce staly kandidátkami na post zástupce státu Mississippi ve Sněmovně reprezentantů, spolu s dalšími třemi členy MFDP.¹⁴⁶ I když jejich šance na vítězství byly velmi malé, podle Unity Blackwellové měla jejich kandidatura velký symbolický význam nejen pro Afroameričany, ale hlavně pro afroamerické ženy. Šlo totiž o vůbec první kandidaturu afroamerické ženy do Kongresu.¹⁴⁷

Hlavním cílem MFDP na celonárodním sjezdu Demokratické strany bylo získat podporu pověřovacího výboru, který rozhodoval o tom, komu bude povolen přístup na samotný sjezd. Aktivisté byli přesvědčeni, že podporu tohoto výboru získají. Věřili totiž, že právě jejich strana by měla být uznána jako právoplatný reprezentant státu Mississippi, jelikož na rozdíl od doposud zasedající Demokratické strany Mississippi reprezentovala všechny občany Mississippi neohledně na barvu jejich pleti. O tomto názoru hodlali mluvčí MFDP přesvědčit členy pověřovacího výboru, před který předstoupili.¹⁴⁸ Mezi tyto mluvčí patřili například Martin Luther King nebo Ella Bakerová. Největší pozornost si však získalo svědectví Fannie Lou o násilí páchaném na Afroameričanech v Mississippi. Její přímocí, otevřenost, upřímnost a emoce měly obrovskou odezvu.¹⁴⁹

Důvodů, proč se projev Fannie Lou stal tak známým a působivým, bylo více. Na jedné straně to byl její řečnický um a osobní účast v incidentech, o kterých mluvila. Ve svém svědectví se zmiňovala především o odpírání občanských práv v rámci volební registrace a o fyzickém a psychickém utrpení, kterému byla společně s dalšími aktivisty vystavena ve vězení ve Winoně. Podle mého názoru dosáhl proslov Fannie Lou ještě větší autentičnosti a osobitosti díky tomu, že ho přednesla spatra na rozdíl například od Martina Luthera Kinga, který měl před sebou připravenou vytištěnou verzi svého projevu.¹⁵⁰ Největším rozdílem mezi těmito dvěma mluvčími však bylo, že Martin

¹⁴⁵ Robnett, "Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee," 143-144.

¹⁴⁶ Doug McAdam, *Freedom Summer*. (Oxford: Oxford University Press, 1988), 78.

¹⁴⁷ Lee, *For Freedom's Sake*, 69.

¹⁴⁸ "Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee." YouTube video, délka 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqDCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

¹⁴⁹ McAdam, *Freedom Summer*, 82.

¹⁵⁰ American Experience. "Fannie Lou Hamer's Powerful Testimony, 'Freedom Summer' clip 19" YouTube video, délka 03:40. Publikováno 23. 6. 2014. <https://www.youtube.com/watch?v=07PwNVCZCcY> (staženo 16. 1. 2017).

Luther King o životě a násilí v Mississippi pouze mluvil, zatímco Fannie Lou ho prožívala. Bob Moses tuto odlišnost shrnul slovy:

She [Fannie Lou, pozn aut.] had Mississippian in her bones. Martin Luther King or the SNCC field secretaries, they couldn't do, what Fannie Lou Hamer did. They couldn't be a sharecropper and express what it meant, right. And that's what Fannie Lou Hamer did.¹⁵¹

Velmi působivým se stal i závěr proslovu, kdy Fannie Lou zpochybnila demokratické zřízení Spojených států amerických a vyzvala jejich obyvatele, aby udělali morálně správnou věc a ukončili rasovou segregaci a diskriminaci:

Is this America? The land of the free and the home of the brave? Where we have to sleep with our telephone off the hook, because our lives be threatened daily because we want to live as decent as human beings in America? And if the Freedom Democratic Party is not seated now, I question America!¹⁵²

Druhým důvodem, proč mělo svědectví Fannie Lou takový ohlas napříč americkou společností, byla přítomnost celostátní televize a zájem o dění na sjezdu ze strany prezidenta Lyndona B. Johnsona, člena Demokratické strany. Podle Boba Mosese, hlavního organizátora projektu Léto svobody a jednoho z delegátů MFDP, sledoval Johnson celý proces s napětím a obavami. Varianta, že by MFDP byla na sjezdu uznána jako legitimní strana, by totiž mohla značně ohrozit jeho šance v nadcházejících prezidentských volbách. Hrozilo, že by ztratil podporu své vlastní strany.¹⁵³

Podle historika Taylora Branche projev Martina Luthera Kinga, na kterého byla již americká společnost zvyklá, pro prezidenta Johnsona nepředstavoval takové nebezpečí. Hrozbou se pro něj podle Branche stalo především svědectví Fannie Lou. Nebyl si totiž jistý, jakým způsobem bude veřejnost a členové pověřovacího výboru reagovat na reálnou oběť rasistických útoků. Branch tvrdí, že právě proto se prezident Johnson snažil zabránit tomu, aby byl výstup Fannie Lou přenášen živě do každé domácnosti. Z tohoto důvodu svolal mimořádnou tiskovou konferenci. Byl si totiž vědom, že výstup amerického prezidenta, od kterého se očekávalo, že oznámí jméno kandidáta na post viceprezidenta v nadcházejících prezidentských volbách, bude přednější než projev dosud neznámé Afroameričanky. Tento tah se ukázal být dočasně úspěšným, jelikož pozornost televizních kamer se ve chvíli, kdy se Fannie Lou chystala předstoupit před pověřovací komisi, opravdu přesunula do Bílého domu. Prezident Johnson zde však během pár minut vzdal pouze hold bývalému prezidentovi

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Hamlet, "The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement," 571.

¹⁵³ Bob Moses, "Interview with Bob Moses." *Eyes on the Prize*, 19. 5. 1986.

Kennedymu, od jehož vraždy uplynulo právě devět měsíců. Ke jmenování svého viceprezidenta už však nedošlo. Branch uvádí, že právě obsah jeho prohlášení prokázal, že se jednalo pouze o nevýznamnou a vykonstruovanou tiskovou konferenci, jejímž cílem bylo pouze zastínit vystoupení Fannie Lou. Když se pozornost médií opět vrátila na celonárodní sjezd Demokratické strany do Atlantic City, svědectví Fannie Lou bylo již u konce.¹⁵⁴

V dlouhodobějším měřítku se však snaha prezidenta Johnsona zabránit americké veřejnosti ve sledování svědectví Fannie Lou ukázala být naprostým fiaskem. I přesto, že se prezidentovi podařilo zabránit, aby národ sledoval Fannie Lou živě, televizní stanice v celé Americe vysílaly záznam jejího svědectví ve večerním zpravodajství, tedy v hlavním vysílacím čase. Skutečnost, že byla Fannie Lou prezidentem Johnsonem umlčena totiž dodalo jejímu svědectví na zajímavosti a důležitosti. Taylor Branch usuzuje, že prezident Johnson svým činem naopak nechtěně Fannie Lou a její svědectví zpopularizoval.¹⁵⁵

Přesto, že postavení žen v MFDP bylo značně spravedlivější než v ostatních institucích, i zde nakonec převážil názor, že formálním lídrem strany by měl být muž, a ne žena. Tato skutečnost se ukázala být pravdivou především v závěru celého sjezdu, kdy byl MFDP nabídnut tzv. kompromis v podobě dvou křesel určených pro reprezentanty této strany. Tato jednání proběhla bez přítomnosti Fannie Lou, a to i přesto, že v době sjezdu zastávala pozici předsedy MFDP.¹⁵⁶ Bez jejího vědomí tak byla zmiňovaná dvě křesla určena pro dva mužské delegáty - Aarona Henryho (bělocha) a Eda Kinga. I přes snahu Boba Mosese toto rozhodnutí zvrátit odmítla převažující mužská část delegace jmenovat Fannie Lou místo Aarona Henryho.¹⁵⁷

Navrhovaný kompromis následně způsobil názorový rozpor mezi delegáty. Na jedné straně stáli formální vůdci hnutí jako například Martin Luther King, Philip A. Randolph, Aaron Henry nebo Ed King, kteří považovali kompromis za velký úspěch, kterého by se MFDP měla chopit. Na straně druhé stáli místní lídři v čele s Fannie Lou.

¹⁵⁴ American Experience. "Fannie Lou Hamer's Powerful Testimony, 'Freedom Summer' clip 19" YouTube video, délka 03:40. Publikováno 23. 6. 2014. <https://www.youtube.com/watch?v=07PwNVCZCcY> (staženo 16. 1. 2017).

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Lawrence Guyot, "Interview with Lawrence Guyot," *Eyes on the Prize*, 15. 5. 1979. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/3197xn671> (staženo 23. 11. 2016).

¹⁵⁷ Rauh, Joseph. "Interview with Joseph Rauh." *Eyes on the Prize*, 31. 10. 1985. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/rj430634r> (staženo 14. 11. 2016).

Pro tu bylo podle Boba Mosese akceptování kompromisu nepřijatelné.¹⁵⁸ Spolu s většinou přítomných místních lídrů¹⁵⁹ byla přesvědčená, že pouhá dvě křesla na sjezdu nejsou adekvátním počtem pro reprezentaci všech obyvatel Mississippi. Takové zastoupení by totiž nijak neovlivnilo život Afroameričanů v tomto státě. Cílem Fannie Lou bylo získat na sjezdu všechna křesla vyhrazená pro stát Mississippi, nebo alespoň jejich polovinu. Nabídka dvou křesel pro ni představovala pouze ponížení a zklamání. Prohlásila, „že Afroameričané byli nuceni přijímat kompromisy celý svůj život, a proto je teď ten pravý čas tento kompromis odmítnout“.¹⁶⁰ Na naléhání Fannie Lou, Victorie Grayové a Annie Devineové nakonec delegace kompromis odmítla, a to i přesto, že její mužská část již za zády Fannie Lou informovala média o tom, že strana kompromis přijme.¹⁶¹ Victoria Grayová později v rozhovoru pro projekt *Eyes on the Prize* uvedla, že „velmi obdivovala odvalu Fannie Lou kompromis odmítnout a postavit se tak zastáncům přijetí návrhu, kterými byli například Martin Luther King nebo Aaron Henry“. Grayová uvedla, že „odmítnutí kompromisu považovala za navrácení důstojnosti Afroameričanům.“¹⁶² Působení MFDP na sjezdu dokazuje, že ženy měly v rámci této strany velký vliv. I zde však přetrvávala představa, že rozhodující slovo mají mít muži.

2.7 Aktivismus Fannie Lou v druhé polovině 60. a v 70. letech

Po návratu z Atlantic City pocítovala většina delegátů velké zklamání.¹⁶³ Věřili totiž, že přirozené morální postoje¹⁶⁴ jim zajistí podporu nejen členů pověřovací komise, ale také federálních institucí. To se však nestalo a aktivisté se vrátili zpět do Mississippi s neúspěchem. Značná část z nich odjela později do Afriky, kde věřili, že najdou vytouženou svobodu. Mezi nimi byla i Fannie Lou, která se spolu s dalšími aktivisty vydala na podzim roku 1964 do Tanzanie.¹⁶⁵ Podle Stephena Tucka, autora publikace *We Ain't What We Ought To Be*, však tato výprava do státu vedeného černochoy představovala pro Fannie Lou pouze inspirativní návštěvu. Tuck tvrdí, že Fannie Lou se

¹⁵⁸ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 340.

¹⁵⁹ Šlo především o další afroamerické ženy.

¹⁶⁰ Robnett, „Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee,” 148-150.

¹⁶¹ *Ibid.*, 148-150.

¹⁶² Unita Blackwell, „Interview with Unita Blackwell.” *Eyes on the Prize*, 7. 5. 1986.

<http://repository.wustl.edu/concern/videos/cr56n296r> (staženo 14. 1. 2017).

¹⁶³ University of Southern Mississippi, Center for Oral History and Cultural Heritage, „Digital Collections,” <http://digilib.usm.edu/cdm/landingpage/collection/coh> (23. 2. 2017).

¹⁶⁴ Ve smyslu lidské důstojnosti, rovnosti, lidských práv atd.

¹⁶⁵ Robnett, „Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee,” 151.

vždy chtěla vrátit domů do Ruleville a podílet se zde na boji za rovnost všech místních obyvatel.¹⁶⁶

Koncem roku 1964 se proto Fannie Lou vrátila zpět do Spojených států amerických, kde se setkala s Malcolmem X. Společně s dalšími členy Studentského koordinačního výboru nenásilného odporu ho doprovázela na některých setkáních jako členka souboru Pěvci za svobodu (Freedom Singers¹⁶⁷). Jejich vzájemný vztah byl velmi přátelský. Malcolm X si Fannie Lou a její role v rámci hnutí za občanská práva velmi vážil. Prohlašoval o ní:

[Fannie Lou is, pozn. aut.] the country's number one freedom-fighting woman. You don't have to be a man to fight for freedom. All you have to do is be an intelligent human being.¹⁶⁸

Obdiv a náklonost pocítovala i Fannie Lou vůči Malcolmovi X. V jednom z rozhovorů uvedla, že považovala Malcolma X za dobrého muže a přítele. Obdivovala jeho kuráž, přímou a radikálnost. Dokonce ho pozvala na setkání do Mississippi. Den před tím, než se mělo toto setkání uskutečnit, byl však Malcolm X zavražděn.¹⁶⁹ Postoj Fannie Lou k samotnému hnutí Černá moc, jehož zastáncem byl právě Malcolm X, už však tak přívětivý nebyl. Fannie Lou uznávala sice snahu hnutí povzbudit hrdost Afroameričanů na jejich barvu pleti, původ, historii a kulturu, razantně však nesouhlasila s použitím násilí a ideou o vytvoření separátního afroamerického státu.¹⁷⁰ Fannie Lou tvrdila, že vytvoření separátního státu nepředstavuje pro Afroameričany řešení současné situace. Jejím cílem bylo zajistit, aby se Afroameričané stali právoplatnou součástí americké společnosti, a ne aby prosazovali „obrácený rasismus“.¹⁷¹ Mimo to, i po všech svých zkušenostech s bělochy, věřila Fannie Lou v jejich lidskost a dobrotu. Chtěla, aby se každý člověk v zemi stal svobodným a spokojeným. Často prohlašovala, že „do té doby, dokud nebudou všichni svobodní, nebude nikdo svobodný“.¹⁷² Nesouhlas Fannie Lou s příklonem Studentského koordinačního výboru nenásilného odporu k myšlenkám hnutí Černé moci vedlo

¹⁶⁶ Tuck, *We Ain't What We Ought To Be*, 297.

¹⁶⁷ Skupina Pěvců za svobodu vznikla původně jako pěvecké kvarteto v roce 1962 v Albany v Georgii. V repertoáru této skupiny byly gospelové, a protestní písně. Jejich cílem bylo podpořit vystoupení řečníků hnutí za občanská práva na jednotlivých setkáních. Jejich písně se staly zbraní v boji proti segregaci a za občanská práva.

¹⁶⁸ Robnett, “Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee,” 152.

¹⁶⁹ “Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee.” YouTube video, délka 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqDCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

¹⁷⁰ Tuck, *We Ain't What We Ought To Be*, 316.

¹⁷¹ “Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee.” YouTube video, délka 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqDCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).

¹⁷² Ibid.

k omezení její spolupráce s touto organizací v druhé polovině 60. let.¹⁷³ Některými členy této organizace byla následně Fannie Lou považována za již nerelevantní, jelikož stále podporovala myšlenky nenásilného odporu a milované komunity.¹⁷⁴

Na přelomu 60. a 70. let se hlavní aktivity hnutí za občanská práva přesunuly především do měst amerického Severu a opět se tak narušilo spojení s venkovským Jihem.¹⁷⁵ Hnutí za občanská práva ztratilo v Mississippi svou sílu. S tím souvisela také změna přístupu Fannie Lou. Ta se rozhodla omezit svou politickou angažovanost a začala se věnovat více sociálním programům.¹⁷⁶ Byla si totiž vědoma toho, že nejprve je třeba zajistit místním Afroameričanům jejich základní potřeby a pak po nich teprve požadovat účast na politice. Jedním z projektů, na kterých pracovala, byly tzv. Farmy svobody (Freedom Farm). Tento projekt zajišťoval jídlo, oblečení a ubytování jak pro chudé Afroameričany, tak pro bělochy.¹⁷⁷ Stále však spolupracovala s Národním ženským politickým klubem, který se věnoval náboru, tréninku a podpoře žen, které měly ambice se politicky angažovat.¹⁷⁸ Působila také jako žalobce v několika procesech s rasistickými skupinami, jako byl např. s Ku Klux Klan nebo Rada bílých občanů v Mississippi. Většina z těchto žalob byla však zametena pod stůl nebo skončila prohrou.¹⁷⁹

Aktivní zapojení Fannie Lou do hnutí za občanská práva a různých sociálních programů si však vybralo svou daň. V roce 1965 byla hospitalizována kvůli nervovému zhroucení způsobenému přepracováním.¹⁸⁰ Poslední roky života se potýkala s různými zdravotními problémy, které byly důsledkem vyčerpání a utrpení z uvěznění ve Winoně. I přesto však stále pomáhala ostatním lidem. V roce 1976 však musela podstoupit odstranění prsního nádoru. Tento zákrok ji natolik vyčerpal, že necelý rok poté zemřela.

¹⁷³ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 368.

¹⁷⁴ V originálním znění „beloved community“ popisuje způsob harmonického soužití mezi bělochy a černochy, který se stal cílem boje nejen Fannie Lou Hamerové, ale také Elly Bakerové, která tento pojem poprvé použila.

¹⁷⁵ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 372.

¹⁷⁶ Lee, *For Freedom's Sake*, 61-62.

¹⁷⁷ Payne, *I've Got the Light of Freedom*, 425.

¹⁷⁸ Lee, *For Freedom's Sake*, 170-172.

¹⁷⁹ *Ibid.*, 82-84.

¹⁸⁰ Tuck, *We Ain't What We Ought To Be*, 304.

Závěr

Společenská hierarchie, zaběhnuté rasově motivované stereotypy a útoky omezovaly život Afroameričanů žijících ve státě Mississippi také v první polovině 60. let. Na základě provedeného výzkumu došla tato práce k závěru, že aktivisté působící v rámci hnutí za občanská práva museli zmiňované překážky denně překonávat. Působení žen na místní úrovni se příliš nelišilo od působení mužů, avšak afroamerické ženy se na rozdíl od mužů musely potýkat také s genderovou diskriminací. Představa o nadřazenosti mužů se totiž projevovala jak v bělošské, tak i v černošské části populace. Pokud se tedy afroamerické ženy ucházely o vedoucí pozice v občanských organizacích, byly na základě těchto patriarchálních představ odsunuty do méně významných výborů, které neměly vliv na vedení organizace ani tvorbu její strategie.

Na místní úrovni však afroamerické ženy dostaly možnost své schopnosti a potenciál svobodně rozvíjet a věnovat se aktivitám, kterým se věnovat chtěly. Ve většině případů se zabývaly aktivitami, které vyplývaly z jejich postavení v černošské církvi. Jednalo se především o zajišťování financí pro aktivity spojené s hnutím za občanská práva, vzdělávací a sociální projekty, mobilizaci místních Afroameričanů, zajišťování kooperace mezi již existujícími institucemi, udržování dobrých vztahů v rámci komunity atd.

V úvodu stanovená hypotéza byla však částečně vyvrácena. I přesto, že většina žen ať již dobrovolně či z donucení působila pouze na místní úrovni, existovaly výjimky, kterým se podařilo nastolené překážky překonat. Jednou z těchto výjimek se stala Fannie Lou Hamerová. Ta i přes veškeré společenské, ale také fyzické překážky projevila svou odvahu, charakter a odhodlání postavit se zaběhnutému řádu. Nezastavily ji rasistické útoky, provokace, násilí ani politické rošády.

Její způsob vystupování a role mluvčí hnutí za občanská práva vzbuzovaly kontroverzi. Zatímco venkovští Afroameričané ji považovali za ženu sobě rovnou a její projevy je dokázaly inspirovat a motivovat, vyšší kruhy považovaly Fannie Lou za nevzdělanou venkovskou ženu, která jim svou prostověkostí a otevřeností dělala spíše ostudu. To se stalo také jedním z důvodů, proč Fannie Lou nebyla nikdy považována za formálního lídra. I přesto se však stala mluvčím celého mississippského hnutí a uznávanou místní lídryní. Toto tvrzení potvrzují i její kolegové. Victoria Grayová o Fannie Lou mluvila jako o „jednom z nejdynamičtějších lídrů mississippského

hnutí“.¹⁸¹ Bob Moses k tomu dodává, že „to nejkrásnější na mississippijském hnutí bylo, že umožnilo zrod osobnosti, jako byla paní Hamerová“.¹⁸²

Skutečnost, že se Fannie Lou lišila od ostatních formálních i místních lídrů, měla několik důvodů. Kromě způsobu jejího vystupování to byl například také její věk. K hnutí za občanská práva se poprvé připojila až ve svých 44 letech. Pro mnohé mladší aktivisty se nestala pouze vzorem a inspirací, ale také jakousi „adoptivní matkou“. Fannie Lou totiž věřila, že mladí lidé představují pro Mississippi naději. Během projektu Léto svobody se starala o dobrovolníky jak z řad černochů, tak i bělochů a dodávala jim odvalu. Její přítomnost zajišťovala těmto dobrovolníkům v Mississippi respekt.¹⁸³ Velkou roli hrál také její původ. Dokázala totiž, že také nevzdělaný a chudý člověk může být přínosem pro celé hnutí za občanská práva a hrozbou pro vysoce postavené osobnosti, jako byl například i prezident Lyndon B. Johnson. Její největší síla však tkvěla ve víře v Boha a řečnických schopnostech. Spojení víry a prostého, avšak emotivního projevu dokázalo mobilizovat masy venkovských Američanů a zajistit tak důležitou platformu celému hnutí za občanská práva.

I přes to, jakým dílem Fannie Lou přispěla k rozvoji myšlenek hnutí za občanská práva v první polovině 60. let v Mississippi, upadla po své smrti v zapomnění. Jedním z důvodů byla její otevřenost, s jakou konfrontovala bělošskou část populace. Pro bělochy bylo často nepříjemné na její svědectví reagovat a ztotožnit se s nimi. I proto se snažili odkaz Fannie Lou potlačovat. Dalším důvodem bylo to, že Fannie Lou na rozdíl například od Martina Luthera Kinga nezemřela heroickou smrtí a neměla nikoho, kdo by po její smrti šířil dál její slávu a dobré jméno.¹⁸⁴

¹⁸¹ Victoria Adams Gray, “Interview with Victoria Gray Adams,” *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985, <http://repository.wustl.edu/concern/videos/02870x510> (staženo 15. 1. 2017).

¹⁸² Bob Moses, “Interview with Bob Moses,” *Eyes on the Prize*, 19. 5. 1986, <http://repository.wustl.edu/concern/videos/f4752j48z> (staženo 12. 3. 2017).

¹⁸³ Kay Mills, “This Little Light of Mine,” interview vedl Brian Lamb. *C-Span*, 18. 2. 1993. <https://www.c-span.org/video/?38281-1/little-light-mine> (staženo 18. 1. 2017).

¹⁸⁴ V případě Martina Luthera Kinga se o jeho odkaz starala jeho manželka Coretta Scott-Kingová, *Ibid.*

Summary

The obstacles such as social hierarchy, racial stereotypes and attacks have limited the lives of African Americans living in Mississippi in the first half of the 1960s. This thesis concludes that local activists had to overcome such difficulties daily. It also reveals that women were involved in similar activities as men, however women additionally had to face gender discrimination as opposed to men. The reason for that is that the concept of male superiority was rooted in both white and black part of American population. This stereotype determined the status and role of the African American women. Therefore, in the case they were applying for a job as a member of the executive committee in any civil rights organization, they were pushed to less important committees which did not affect the tactics or strategy of such organization.

In the grassroot activities, however, African American women were given the opportunity to develop their potential freely and to devote to the activities they wanted. In most cases, they dealt with the activities that emerged from their position in the black church. These included fundraising, educational and social projects, mobilization of local African Americans, etc.

Nevertheless, the initial hypothesis was partly reversed. Even though most women worked on the grassroot level, there were exceptions that were able to overcome most of the obstacles. One of these exceptions was Fannie Lou Hamer. Despite all the social and physical obstacles, she showed courage, character, and determination to continue in her struggle. Due to her resilience, she became the spokesperson of the Mississippi Freedom Democratic Party and a respected local leader. However, her appearance and the way of speaking have some controversy within the black community. While the rural African Americans considered her straightforward and powerful speeches inspiring and motivating, the middle class African Americans condemned her ignorance and openness shameful. Still, she became a respected local leader which was confirmed by many of her colleagues who describe Fannie Lou as "one of the most dynamic leaders of the Mississippi movement".¹⁸⁵

There are several factors that made Fannie Lou an exceptional leader. First, she joined the Civil Rights Movement for the first time at the age of 44. Therefore, she became not only a model and an inspiration but also an "adoptive mother" for many

black and white activists. Second, her origin made her special, because she proved that also an uneducated and poor person could be beneficial to Civil Rights Movement and a threat to high-ranking personalities, such as President Lyndon B. Johnson. Her greatest strength was, however, in God's beliefs and in her rhetorical skills. The combination of faith and a simple but emotional expression mobilized a number of rural Americans and provided an important platform for the entire Civil Rights Movement.

Despite what Fannie Lou had accomplished in the first half of 1960s, she has become an unsung hero. One reason for that was her directness with which she confronted the white citizens. Another reason was that Fannie Lou didn't die heroically and had no one who would spread her glory and legacy after her death, as Martin Luther.

¹⁸⁵ Victoria Adams Gray, "Interview with Victoria Gray Adams," *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985, <http://repository.wustl.edu/concern/videos/02870x510> (staženo 15. 1. 2017).

Použitá literatura

Prameny

- Adams Gray, Victoria. "Interview with Victoria Gray Adams." *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/02870x510> (staženo 15. 1. 2017).
- American Experience. "Fannie Lou Hamer's Powerful Testimony, 'Freedom Summer' clip 19" YouTube video, délka 03:40. Publikováno 23. 6. 2014. <https://www.youtube.com/watch?v=07PwNVCZCcY> (staženo 16. 1. 2017).
- Baker, Ella. "Oral History/Interview, Ella Baker, 1968." interview vedl John Britton. *The Civil Rights Documentary Project, 1968*, 19. 6. 1968. <http://www.crmvet.org/nars/baker68.htm> (staženo 11. 2. 2017).
- Blackwell, Unita. "Interview with Unita Blackwell." *Eyes on the Prize*, 7. 5. 1986. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/cr56n296r> (staženo 14. 1. 2017).
- ChickenBones: A Journal for Literary & Artistic African-American Themes. "Lynchings by States and Counties in the United States 1900 to 1931." <http://www.nathanielturner.com/lynchingbystateandrace.htm> (staženo 6. 5. 2017).
- "Fannie Lou Hamer: At the 1964 Democratic National Committee." YouTube video, délka 23:44. Publikováno 19. 7. 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=4cAqdCIC74k> (staženo 14. 1. 2017).
- Guyot, Lawrence. "Interview with Lawrence Guyot." *Eyes on the Prize*, 15. 5. 1979. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/3197xn671> (staženo 23. 11. 2016).
- Hamer, Fannie Lou. "FLH Testimony Before the Credentials Committee." Natočeno 22. 8. 1964. YouTube video, délka 08:17. Publikováno 15. 12. 2013. <https://www.youtube.com/watch?v=IRCUUzpfV7k> (staženo 16. 1. 2017).
- Hamer, Fannie Lou. "Oral History with Fannie Lou Hamer, Part 1." interview vedl Neil R. McMillen. *University of Southern Mississippi, Center for Oral History and Cultural Heritage*, 14. 4. 1972. <http://digilib.usm.edu/cdm/compoundobject/collection/coh/id/15273> (23. 2. 2017).
- Hamilton, Robin. "This Little Light of Mine: The Legacy of Fannie Lou Hamer." interview vedla Michelle Martin. *The Library of Congress*, 5. 5. 2015. http://www.loc.gov/today/cyberlc/feature_wdesc.php?rec=7049 (staženo 16. 1. 2017).
- Hive Society. "Fannie Lou Hamer Is Probably Not A Name You Grew Up Hearing." <http://hivesociety.com/2015/10/07/fannie-lou-hamer/> (staženo 23. 3. 2017).
- Mills, Kay. "This Little Light of Mine." interview vedl Brian Lamb. *C-Span*, 18. 2. 1993. <https://www.c-span.org/video/?38281-1/little-light-mine> (staženo 18. 1. 2017).
- Mississippi History Now, as online publication of the Mississippi Historical Society, Feature Story, Fannie Lou Hamer: Civil Rights Activist, by Kay Mills, 2000-2016, <http://mshistorynow.mdah.state.ms.us/articles/51/fannie-lou-hamer-civil-rights-activist> (23. 3. 2017).

- Moses, Bob. "Interview with Bob Moses." *Eyes on the Prize*, 19. 5. 1986. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/f4752j48z> (staženo 12. 3. 2017).
- Okayplayer.com. "Throwback Thursday: The Songs of Renowned Activist & Organizer Fannie Lou Hammer." <http://www.okayplayer.com/news/throwback-thursday-activist-fannie-lou-hamer-audio-photos.html#slide1> (staženo 16. 1. 2017).
- Patheos, by James Ford, The Passion Of Fannie Lou Hamer, 6.11. 2013., <http://www.patheos.com/blogs/monkeymind/2013/10/the-passion-of-fannie-lou-hamer.html> (23. 3. 2017).
- Rauh, Joseph. "Interview with Joseph Rauh." *Eyes on the Prize*, 31. 10. 1985. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/rj430634r> (staženo 14. 11. 2016).
- The Charles Chesnutt Digital Archive. "Lynchings, by State and Race, 1882-1968." http://www.chesnuttarchive.org/classroom/lynchings_table_state.html (staženo 6. 5. 2017).
- The RealNews Network. "Fannie Lou Hamer Challenged Corporate Dems in 1964." The RealNews Network video, délka 22:50. Publikováno 13. 6. 2016. http://therealnews.com/t2/index.php?option=com_content&task=view&id=767&Itemid=74&jumival=16433 (staženo 16. 1. 2017).
- University of Southern Mississippi, Center for Oral History and Cultural Heritage. "Digital Collections." <http://digilib.usm.edu/cdm/landingpage/collection/coh> (23. 2. 2017).
- Veterans of the Civil Rights Movement, "The Civil Rights Documentary Project, 1968," <http://www.crmvet.org/nars/baker68.htm> (staženo 22. 11. 2016).
- Washington University Digital Gateway. "Eyes on the Prize Interviews." <http://digital.wustl.edu/eyesontheprize/index.html> (staženo 10. 1. 2016).
- Watkins, Hollis. "Interview with Hollis Watkins." *Eyes on the Prize*, 9. 11. 1985. <http://repository.wustl.edu/concern/videos/c821gm479> (staženo 13. 1. 2017).

Literatura

- Barnett, Bernice McNair. "Invisible Southern Black Women Leaders in the Civil Rights Movement: The Triple Constraints of Gender, Race, and Class." *Gender & Society* 7, č. 2 (June 1993): 162-182. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/089124393007002002> (staženo 12. 12. 2016).
- Barnes, Sandra L. "Black Church Culture and Community Action." *Sial Forces* 84, č. 2 (2005): 967-994. <https://academic.oup.com/sf/article-abstract/84/2/967/2235468/Black-Church-Culture-and-Community-Action> (staženo 8. 5. 2017).
- Drulák, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008.
- Evans, Sara. *Born for Liberty: A History of Women in America*. New York: Free Press, 1991.
- Evans, Sara. *Personal politics: the roots of women's liberation in the civil rights movement and the new left*. New York: Vintage Books, 1979.
- Friends of Justice. "Fannie Lou Hamer and the white only courtrooms of Mississippi." <https://friendsofjustice.wordpress.com/2009/12/18/sheriff-patridge-has-a-problem/> (staženo 8. 5. 2017).

- Hamlet, Jenice. "Fannie Lou Hamer: The Unquenchable Spirit of the Civil Right Movement." *Journal of Black Studies* 26, č. 5 (1996): 560-576. <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/002193479602600503> (staženo 21. 12. 2016).
- Hroch, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty pedagogických a filozofických fakult studijního oboru učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů - dějepis*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.
- Lee, Chana Kai. *For Freedom's Sake: The Life of Fannie Lou Hamer*. Urbana: University of Illinois Press, 1999.
- McAdam, Doug. *Freedom Summer*. Oxford: Oxford University Press, 1988.
- Payne, Charles. *I've Got the Light of Freedom: The Organizing Tradition and the Mississippi Freedom Struggle*. London: University of California Press, 2007.
- Robnett, Belinda. "Women in the Student Non-Violent Coordinating Committee: Ideology, Organizational Structure, and Leadership." in *Gender and the Civil Rights Movement*, ed. Peter Ling a Sharon Monteith, 131-168. New Brunswick: Rutgers University Press, 2004.
- Robnett, Belinda. "African American Women in the Civil Rights Movement, 1954-1965: Gender, Leadership, and Micromobilization." *American Journal of Sociology* 101, č. 6 (1996): 1661-1693. <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/chwe/ps269/robnett.pdf> (staženo 10. 2. 2017).
- Tindall, George Brown a David E. Shi. *Dějiny Spojených států amerických*. Překlad Alena Faltýsková. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
- Tuck, Stephen. *We Ain't What We Ought To Be: The Black Freedom Struggle, From Emancipation To Obama*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2010.
- West, Carolyn M. "Mammy, Sapphire, and Jezebel: Historical images of Black women and their implications for psychotherapy." in *Psychotherapy Theory Research & Practice* 32, č. 3 (1995): 458-466.
- Zounek, Jiří a Michal Šimáně. *Úvod do studia dějin pedagogiky a školství: kapitoly z metodologie historicko-pedagogického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Volební plakát Fannie Lou Hamerové na post senátorky (obrázek)

Příloha č. 2: Fannie Lou Hamerová (obrázek)

Příloha č. 3: Fannie Lou Hamerová distribuující jídlo a oblečení mezi chudé Afroameričany (obrázek)

Příloha č. 4: Projev Fannie Lou Hamerové (obrázek)

Příloha č. 5: Fannie Lou Hamerová II (obrázek)

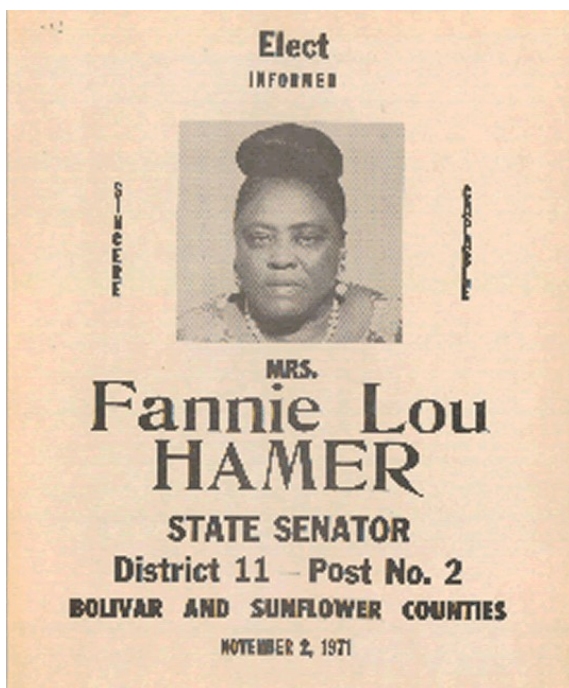
Příloha č. 6: Počet zlynčovaných Afroameričanů v jednotlivých státech USA mezi léty 1882-1968 (graf)

Příloha č. 7: Počet případů lynčování v jednotlivých státech USA mezi léty 1900-1931 (mapa)

Příloha č. 8: SNCC Position Paper (dokument)

Přílohy

Příloha č. 1: Volební plakát Fannie Lou Hamerové na post senátorky (obrázek)

Zdroj: Mississippi History Now, as online publication of the Mississippi Historical Society, Feature Story, Fannie Lou Hamer: Civil Rights Activist, by Kay Mills, 2000 - 2016, <http://mshistorynow.mdah.state.ms.us/articles/51/fannie-lou-hamer-civil-rights-activist> (23. 3. 2017).

Příloha č. 2: Fannie Lou Hamerová (obrázek)

Zdroj: Okayplayer.com. "Throwback Thursday: The Songs of Renowned Activist & Organizer Fannie Lou Hammer." <http://www.okayplayer.com/news/throwback-thursday-activist-fannie-lou-hamer-audio-photos.html#slide1> (staženo 16.1. 2017).

Příloha č. 3: Fannie Lou Hamerová (druhá zleva) distribující jídlo a oblečení mezi chudé Afroameričany (obrázek)

Zdroj: Mississippi History Now, as online publication of the Mississippi Historical Society, Feature Story, Fannie Lou Hamer: Civil Rights Activist, by Kay Mills, 2000 - 2016, <http://mshistorynow.mdah.state.ms.us/articles/51/fannie-lou-hamer-civil-rights-activist> (23. 3. 2017).

Příloha č. 4: Projev Fannie Lou Hamerové (obrázek)

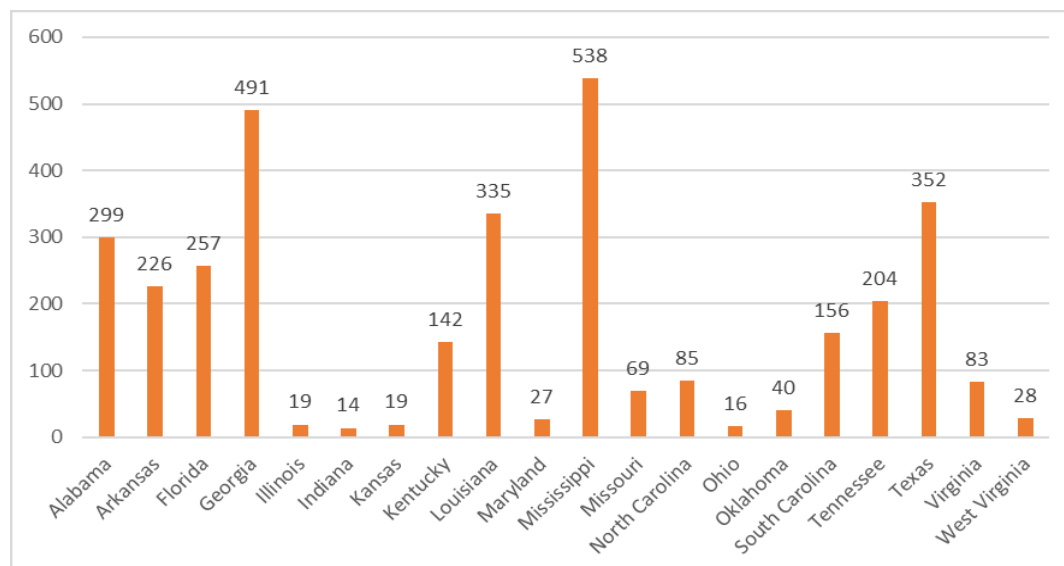
Zdroj: Patheos, by James Ford, The Passion Of Fannie Lou Hamer, 6.11. 2013., <http://www.patheos.com/blogs/monkeymind/2013/10/the-passion-of-fannie-lou-hamer.html> (23. 3. 2017).

Příloha č. 5: Fannie Lou Hamerová II (obrázek)

Zdroj: Hive Society. “Fannie Lou Hamer Is Probably Not A Name You Grew Up Hearing.“
<http://hivesociety.com/2015/10/07/fannie-lou-hamer/> (staženo 23. 3. 2017).

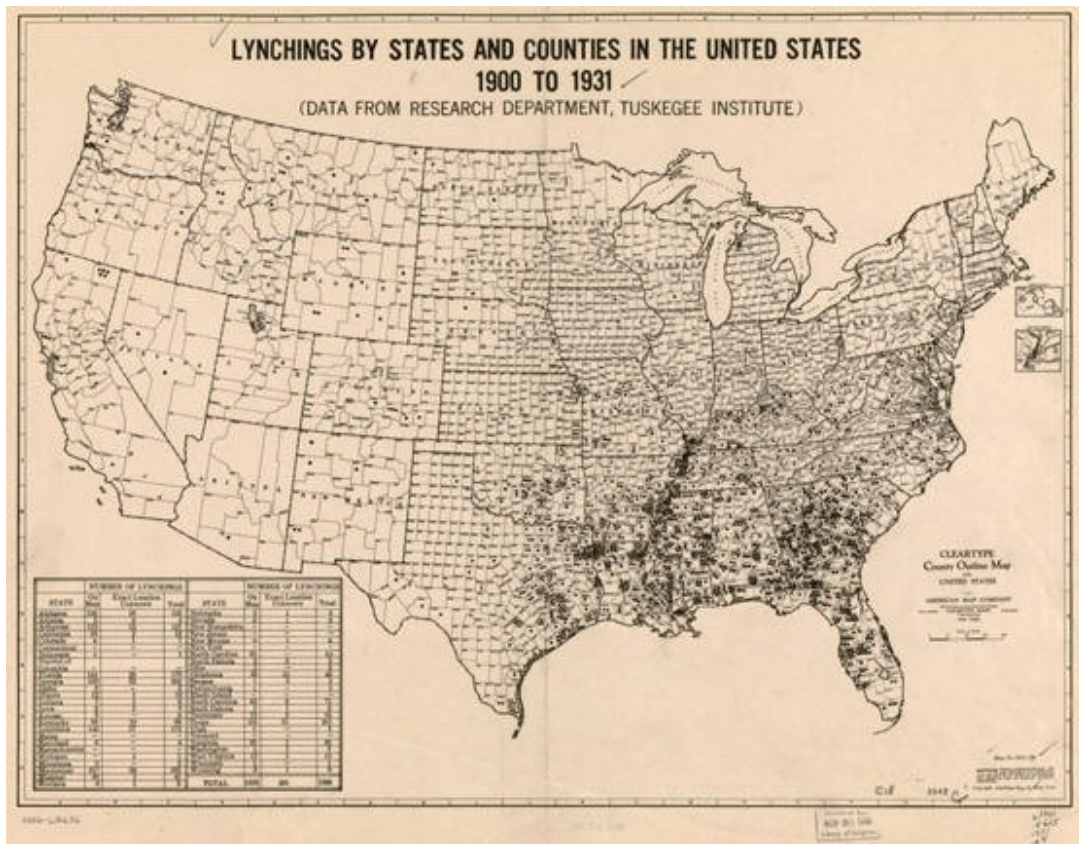
Příloha č. 6: Počet zlynčovaných Afroameričanů v jednotlivých státech USA mezi léty 1882-1968 (graf)¹⁸⁶

Zdroj: The Charles Chesnutt Digital Archive. “Lynchings, by State and Race, 1882-1968.“
http://www.chesnuttarchive.org/classroom/lynchings_table_state.html (staženo 6. 5. 2017).

¹⁸⁶ Z důvodu přehlednosti grafu byly vybrány jen ty státy, ve kterých docházelo k lynčování v nejvyšší míře. Celková data pro jednotlivé státy jsou dohledatelné zde: The Charles Chesnutt Digital Archive. “Lynchings, by State and Race, 1882-1968.“
http://www.chesnuttarchive.org/classroom/lynchings_table_state.html (staženo 6. 5. 2017).

Příloha č. 7: Počet případů lynčování v jednotlivých státech USA mezi léty 1900-1931 (mapa)

Zdroj: ChickenBones: A Journal for Literary & Artistic African-American Themes. "Lynchings by States and Counties in the United States 1900 to 1931."

<http://www.nathanielturner.com/lynchingbystateandrace.htm> (staženo 6. 5. 2017).

Příloha č. 8: SNCC Position Paper (dokument)

<p style="text-align: center;">SNCC POSITION PAPER (Name withheld by Request) 24</p> <p>1. Staff was involved in crucial constitutional revisions at the Atlanta staff meeting in October. A large committee was appointed to present revisions to the staff. The committee was all men.</p> <p>2. Two organizers were working together to form a Farmers League. Without asking any questions, the male organizer immediately assigned the clerical work to the female organizer although both had had equal experience in organizing campaigns.</p> <p>3. Although there are women in Mississippi project who have been working as long as some of the men, the leadership group in COFO is all men.</p> <p>4. A woman in a field office wondered why she was held responsible for day to day decisions, only to find out later that she had been appointed project director but not told.</p> <p>5. A fall 1964 personnel and resources report on Mississippi projects lists the number of people in each project. The section on Laurel however, lists not the number of persons, but "three girls."</p> <p>6. One of SNCC's main administrative officers apologizes for appointment of a woman as interim project director in a key Mississippi project area.</p> <p>7. A veteran of two years work for SNCC in two states spends her day typing and doing clerical work for other people in her project.</p> <p>8. Any woman in SNCC, no matter what her position or experience, has been asked to take minutes in a meeting when she and other women are outnumbered by men.</p> <p>9. The names of several new attorneys entering a state project this past summer were passed in a central movement office. The first initial and last name of each lawyer was listed. Next to one name was written: (girl).</p> <p>10. Capable, responsible and experienced women who are in leadership positions can expect to have to defer to a man on their project for final decision making.</p> <p>11. A session at the recent October staff meeting in Atlanta was the first large meeting in the past couple of years where a woman was asked to chair.</p> <p style="text-align: center;">*****</p> <p>Undoubtedly this list will seem strange to some, petty to others, laughable to most. The list could continue as far as there are women in the movement. Except that most women don't talk about these kinds of incidents, because the whole subject is discussable -- strange to some, petty to others, laughable to most.</p> <p>The average white person finds it difficult to understand why the Negro resents being called "boy", or being thought of as "musical" and "athletic," because the average white person doesn't realize that <u>he assumes he is superior</u>. And naturally he doesn't understand the problem of paternalism. So too the average SNCC worker finds it difficult to discuss the woman problem because of the assumption of male superiority. Assumptions of male superiority are as widespread and deep rooted and every much as crippling to the woman as the assumptions of white supremacy are to the Negro. Consider why it is in SNCC that women who are competent, qualified and experienced, are automatically assigned to the "female" kinds of jobs such as: typing, desk work, telephone work, filing, library work, cooking and</p>	<p>the assistant kind of administrative work but rarely the "executive" kind.</p> <p>The woman in SNCC is often in the same position as that token Negro hired in a corporation. The management thinks that it has done its bit. Yet, every day the Negro bears an atmosphere, attitudes and actions which are tinged with condescension and paternalism, the most telling of which are when he is not promoted as/equals or less skilled whites are.</p> <p>This paper is anonymous. Think about the kinds of things the author, if made known, would have to suffer because of raising this kind of discussion. Nothing so final as being fired or outright exclusion, but the kinds of things which are killing to the insides -- insinuations, ridicule, over-exaggerated compensations.</p> <p>This paper is presented anyway because it needs to be made known that many women in the movement are not "happy and contented" with their status. It needs to be made known that much talent and experience are being wasted by this movement when women are not given jobs commensurate with their abilities. It needs to be known that just as Negroes were the crucial factor in the economy of the cotton South, so too in SNCC, women are the crucial factor that keeps the movement running on a day to day basis. Yet they are not given equal say-so when it comes to day to day decision making. What can be done? Probably nothing right away. Most men in this movement are probably too threatened by the possibility of serious discussion on this subject. Perhaps this is because they have recently broken away from a patriarchal framework under which they may have grown up. Then too, many women are as unaware and insensitive to this subject as men, just as there are many Negroes who don't understand they are not free or who want to be part of white America. They don't understand that they have to give up their soul and stay in their place to be accepted. So too, many women, in order to be accepted by men, or men's terms, give themselves up to that caricature of what a woman is-- unthinking, pliable, an ornament to please the man.</p> <p>Maybe the only thing that can come out of this paper is discussion--amidst the laughter -- but still discussion. (Those who laugh the hardest are often those who need the crutch of male supremacy the most.) And maybe some women will begin to recognize today to day discriminations. And maybe sometime in the future the whole of the women in this movement will become so alert as to force the rest of the movement to stop the discrimination and start the slow process of changing values and ideas so that all of us gradually come to understand that this is no more a man's world than it is a white world.</p>
---	--

Zdroj: Southern Freedom Movement Documents 1951-1968 Listed by Kind of Document. "SNCC Position Paper." http://www.crmvet.org/docs/6411w_us_women.pdf (staženo 7. 5. 2017).